

ANALIZA CANTITATIVA SI CALITATIVA A SISTEMULUI UNIVERSITAR

Conf. Dr. Liviu Dragomirescu

Cuprins

Introducere	3
Pe ce se bazeaza analiza	4
Care este scopul acestei analize	4
Ce este un sistem universitar si cum poate func iona bine	4
Situatia pana in 1989	5
Situatia dupa 1989	8
Statistici relevante	8
Situatia absolven ilor, in ultimii ani	11
Starea actuala a studen ilor	12
Starea fizica si psihica alterate	13
Studen iie pentru protectie sociala	15
Studentul afacerist	15
Studentii „baieti destepti”	15
Fenomenul „organizatii studentesti dupa modelul organizatiei ceausiste”	16
Sistemul de valori	17
Unele semne incurajatoare	18
Ipoteze explicative	19
Dominanta conjuncturocatiei	19
Aparitia universitatilor particulare	20
Proliferarea "maligna" a universitatilor electorale	21
Politica salariz rii, corup ia universitara si formarea clasei privilegiate	22

Promovarea in invatamantul superior	28
Cicluri vicioase si greseli capitale	33
Ce va urma.....	39
Cateva sugestii	41
<i>In loc de concluzii</i>	46
Criza mondiala a educa iei	46
Posibile solutii ale crizei.....	48
In rezumat.....	49
Actualizari februarie 2016	2

Actualizari februarie 2016

Pentru ca din 2007 pana azi (2016) multe link-uri nu mai sunt accesibile, le-am actualizat dupa unele utile sugestii ale colaboratorului meu de exceptie, Alexandru Ionut Petrisor, caruia ii multumesc si pe aceasta cale. Am adaugat, in fata lucrarii, cuprinsul acesteia.

LEGENDA:

Marcat cu garben – actualizari februarie 2016

Marcat cu rosu – link-uri pe care nu le-am putut actualiza.

Liviu Dragomirescu - Analiza cantitativa si calitativa a sistemului universitar

Motto:

"Adevărul este un punct de vedere."

Florin Colceag

Introducere

Natiunea romana a fost „adusa in Europa” prima oara, de *mai multi oameni politici* si, mai ales, de o multime de „*dascalii*” - invatatori si profesori - care au „luminat” poporul, impreuna cu preotii adevarati si medicii. Acum, dupa intreruperea a doua dictaturi, revenirea catre democratie, respectiv catre „Europa”, au fost initiate de *cativa oameni politici*. Al doilea termen al binomului, „*dascalimea*”, a fost insa afectata in mod fundamental de politrucii si politicieni, cu complicitatea unor conducatori universitari, probabil pentru ca tineretul sa devina o masa de vot usor manipulabila in scopul perpetuarii puterii lor. Daca a fost o strategie premeditata sau nu, este un lucru discutabil, cert este insa rezultatul sub toate aspectele: slabirea fara precedent a invatamantului, degradarea capacitatilor tineretului si conservarea aceleiasi clase la putere.

De curand, o comisie prezidentiala a dat publicitatii materialul intitulat "Romania educatiei, Romania cercetarii"¹. Comisia a analizat intreaga educatie, a oferit o descriere sintetica a starii acesteia si a propus solutii de corectie. In paralel, de mai mult timp, si guvernul pregateste o noua lege a invatamantului, iar componente ale societatatii civile "iau pulsul" sistemului universitar prin sondaje de opinie². Exista in sfarsit, dupa 17 ani, o focalizare din mai multe unghiuri asupra "fabricii viitorului unei natii", invatamantul universitar. Apare fireasc intrebarea: "Pentru ce o noua analiza?". Raspunsul are mai multe componente.

In primul rand, este vorba de un alt punct de vedere, o alta "problematizare".

In al doilea rand, nu ne vom margini doar la constatarea starii de fapt cum se obisnuieste pe "plaiul mioritic", ci vom cauta explicatii, ca in spatiul UE.

In al treilea rand, particip la acest raport, ca simplu voluntar implicat, dupa 89, in interiorul sistemului universitar in lupta impotriva rasturnarii sistemului corect de valori,

¹ Mircea Mică, Daniel David, Daniel Funeriu, Răzvan Valentin Florian, Drago Ciuparu, Mihai Ionac, Tudor Luchian, Dorel Banabic, Romi Iucu, Petre T. Frangopol, Lazăr Vlăscănuș, Cezar Bârza. "**România educației, România cercetării**". Raportul Comisiei Prezidențiale pentru analiza și elaborarea politicilor din domeniile educației și cercetării, București, 06 iulie 2007.

² Ca de exemplu, Mircea Comănaș, Claudiu D. Tufă, Bogdan Voicu. "**Sistemului universitar românesc. Opiniile cadrelor didactice și ale studenților**", Fundația Soros România, 2007.

chiar cu pretul platit al marginalizării progresive. Sunt un produs al învățământului superior din anii 70, beneficiar al educației înaltei școli matematice românești din acele timpuri, cu activitate în cercetarea biomedicală și informatică de vârf până în 89.

Pe ce se bazează analiza

Deși m-am specializat ca biostatistician, nu voi abuza de apelul la date statistice. Voi încerca ca analiza să fie bazată *cat mai mult pe evidente, pe bun simț și logică elementară*, dar și pe *date oficiale sau din presă*. Voi utiliza întreaga mea *experiență în învățământul superior* (din anii studenției și până azi) și *din vizitele în SUA și EU*, precum și unele modeste *contribuții* pe care le-am avut în *diverse acțiuni ale societății civile*.

Care este scopul acestei analize

Fiecare "vede" într-o situație dată, ceea ce îl interesează. De aceea, în orice analiză se găsesc germeii strategiei corectoare care urmează.

Sper că un procent cât mai mare din oamenii de bună credință, care mai păstrează încă sistemul corect de valori, nu s-au compromis și sunt tineri spiritual, să intre în rezonanță cu această problematizare. Aici se află cheia soluționării corecte a problemelor noastre: coagularea unei *mase critice din societatea civilă* care (a) să educe publicul larg în spiritul sistemului corect de valori și, astfel (b) să înceapă să impună politicienilor criteriile care conduc la prosperitate generală. Populația trebuie educată pentru a ști ce și cum să ceară. Altfel, este manipulată. În această strategie, sistemul universitar este piesa cea mai importantă pe termen mediu și lung, în prezent fiind însă la un grad de deteriorare fără precedent.

Ce este un sistem universitar și cum poate funcționa bine

Un sistem universitar este o "industrie" care produce personal cu studii superioare pentru piața muncii inclusiv cea educațională.

Deși definiția nu acoperă toate funcțiile unui sistem universitar, ea exprimă esența. Pentru o bună funcționare, această "industrie" trebuie să fie reglată permanent prin două bucle³ de informație (de feedback): (1) bucla de reacție a pieței și (2) bucla de reacție din interiorul sistemului (Figura 1). Buclele trebuie să treacă prin centrul de comandă al sistemului care trebuie să fie dominat de o meritocrație. Bucla de reacție a pieței este vitală. Ea operează la o scară de timp de cel puțin câțiva ani. Pentru corecții mai rapide este nevoie de cea de-a doua buclă, care poate fi anuală sau chiar semestrială. Dacă lipsește prima buclă, sistemul pluteste în deriva și intră în colaps. Dacă există prima buclă dar lipsește a doua, sistemul se autocorectează greu și devine necompetitiv.

³ De fapt "arce", dar literatura cibernetică le denumește bucle.

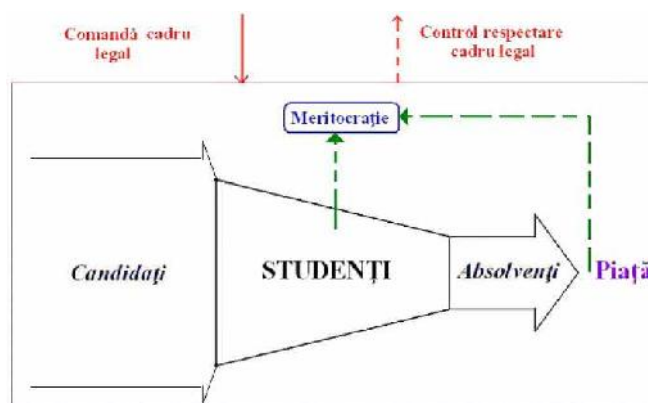

Figura 1. Cum funcționează bine un sistem universitar: Selecție cvasinula la admitere. Selecție serioasă pe parcurs. Meritocrația selectată pe parcurs prin buclele de retroacție ale sistemului: bucla scurtă (opinia studenților la fine de semestru); bucla lungă (succesul absolvenților pe piața liberă). Intervenția minimă a statului (prin formularea cadrului legal și controlul respectării lui). Rezultat: selecția reciprocă a valorii între studenți/absolvenți și cadre didactice cu cele mai benefice consecințe asupra sistemului și societății.

Situația până în 1989

Până în 1989, sistemul universitar opera pe o piață a muncii planificată centralizat, fiecare absolvent fiind repartizat la un loc de muncă în specialitate. Practic, nu exista "somaj cu diplomă", chiar dacă existau însă multe "posturi inventate", care nu se justificau economic, ca pret al planificării centralizate. Locurile repartizate erau alese de absolvenți în ordinea mediei acestora. Deși existau și diverse "aranjamente"⁴, ponderea acestora era nesemnificativă. Pentru student avea sens deci, să lupte pentru o medie cât mai mare. La acestea se adăuga faptul că învățământul superior dispunea de locuri doar pentru o parte din absolvenții de liceu cu bacalaureat, ceea ce crea o concurență corectă, stimulativă la admiterea în universități.

Pentru a face față acestei concurențe, părinții și elevii alegeau licee mai bine cotate și învățau, cel puțin în ultimele clase, foarte motivat. În plus, majoritatea candidaților apelau la sistemul meditațiilor particulare. Acesta s-a dezvoltat ca o reacție naturală la desconsiderarea breslei didactice de către regim, inclusiv printr-o remunerație inferioară. Piața meditațiilor particulare deși forma o "piață gri", era o piață adevărată și producea pregătire de valoare. Un mediator își pierde clienții dacă rata sistematică a admiterii este mai mică.

⁴ De exemplu, într-o anumită perioadă, cei care aveau sarcini importante pe linie politică primeau 50 de sutimi la media generală. Acestea erau însă excepții transparente.

Cele doua bucle erau asigurate in mod specific statului totalitar: (1) piata nu trebuia urmarita caci era perfect previzibila, fiind o piata falsa, planificata centralizat iar (2) bucla de reactie din interiorul sistemului era asigurata de organe de securitate - "ochiul si timpanul", Figura 2 - special dedicate si informatori. Se acorda o atentie deosebita mediului universitar pentru ca, in principiu, studentii formeaza clasa cea mai revolutionara, cea mai puternica prin faptul ca studentul are cel mai putin de pierdut si este cel mai inteligent si cultivat tanar, iar printre universitari se pot gasi cei mai buni ideologi. O regula de aur a fost incarcarea la maximum a planurilor de invatamant si obligativitatea prezentei, inclusiv la cursuri, pentru a nu lasa timp studentului sa se organizeze impotriva regimului. In plus, erau inregimentati in mod obligatoriu intr-o organizatie studenteasca unica sub conducerea partidului unic.

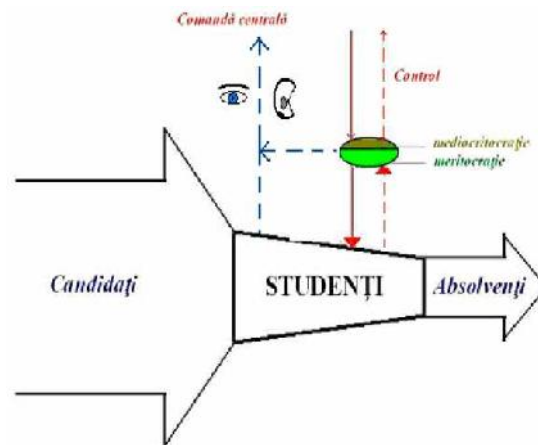

Figura 2. Situația învățământului superior din România înainte de decembrie 1989: selecție dură la admitere (-); selecție pe parcurs (+). Sistem comandat și controlat central prin cadre didactice și de conducere, alături de o meritocrație dar și o mediocrație, totul sub atentă supraveghere a securității. Rezultat: absolvenți de succes pe piața internă și, o parte importantă chiar pe piața externă, mai ales după 1989.

În acele condiții, sistemul universitar nu pune mari probleme de conducere și deci solicitarea celor din centrul de comandă era minimă. La nivelurile inferioare (universitate, facultate, catedră) s-a constituit în timp o *meritocrație în spirit academic*. Aceasta a promovat sistemul corect de valori în mai toate domeniile relativ independente de politic și social, spirit care a revigorat și/sau a dezvoltat multe școli românești de valoare internațională. Și la nivelurile inferioare au existat imixțiuni ale politicului, dar spiritul academic, cel puțin pentru o anumită perioadă și în multe profiluri, a fost mai puternic. Mai toți universitarii și cercetătorii marginalizau politicul dacă nu aveau și o consistență profesională. Multe universități și institute de cercetare au fost, o bună perioadă, o oază de normalitate într-un ocean de aberații economice și politice totalitare. În această oază, în multe posturi politice erau alese de colegi și

sustinite de conducatori cu viziune, persoane echilibrate si cu mult bun simt care actionau ca un tampon-amortizor impotriva aberatiilor venite de mai sus.

In rezumat, sistemul universitar mostenit in 1989 era foarte selectiv, atat la admitere cat si pe parcurs, producand astfel calitate. Calitatea crestea permanent prin interventia pietei *libere* a meditatiilor. Desi piata muncii pentru care se lucra era artificiala - ceea ce s-a vazut in falimentul economic al regimului - toti absolventii primeau loc de munca in specialitate si *in raport cu performantele universitare*. Erau generate *cicluri virtuose*: (1) absolventii cei mai buni ramaneau in invatamantul superior asigurandu-i viitorul si calitatea, (2) absolventi foarte buni deveneau profesori de liceu sau gimnaziu cultivand generatiile urmatoare in sensul sistemului corect de valori, (3) invatamantul preuniversitar, la randul sau, furniza astfel candidati de calitate la admiterea in invatamantul superior si (4) absolventii care se angajau in alte domenii decat invatamantul avea o foarte buna si serioasa pregatire pentru ca fusesera antrenati alaturi de "ieपुरi" de cea mai buna clasa. Cei mai multi absolventi aveau acelasi sistem de valori centrat pe invatatura si isi educau copiii in acelasi spirit.

Am mostenit, deci, un sistem universitar majoritar de calitate. Cea mai buna dovada a calitatii sistemului universitar dinainte de 1989 a aparut imediat dupa 1989, cand un numar important de absolventi si de cadre didactice universitare sau de cercetatori au ajuns prin *concursuri adevarate* in cele mai prestigioase universitati sau locuri de munca din vest si, mai ales, din SUA.

Dinainte de 1989 am mostenit insa si o gama de obisnuite, atitudini, mentalitati si *aspiratii inadecvate* larg raspandite care constituie principalul handicap in revenirea la o economie de piata, la democratie si la integrarea europeana. Cele mai "cumplite" obisnuite au fost acomodarea cu dictatura, lipsa de atitudine critica si neasocierea - chiar frica de asociere libera.

O *aspiratie indecvata* care se va dovedi extrem de nociva social, dupa 1989, a fost apetitul pentru diplome universitare. Publicul larg a observat ca o diploma universitara, pana in 1989, iti aducea un loc de munca sigur, mai caldut si prestigiu. Mai mult chiar, inca de la inceputurile regimului comunist s-a indus in mase un "apetit patologic" pentru diplome universitare, prin propaganda comunista care a reusit sa convinga "masele populare" ca toti sunt la fel dotati de natura - genetica, care demonstreaza contrariul, a fost ani buni interzisa -si ca, in consecinta, oricine poate, prin studii superioare, sa devina "mare" om politic, de stiinta etc. Mai grav, exemplul sotilor semianalfabeti, Ceausescu, "a demonstrat" ca se poate.

Pe scurt, desi sistemul comunist a asigurat in universitati o selectie profesionala buna, cred ca a produs in schimb o contraselectie morala (turnatoria, colaborationismul ajutau la

promovare in functii de conducere, iar obedienta la stabilitate). Altfel spus, s-a cultivat inteligenta individuala dar s-a reprimat inteligenta de grup, pentru a se asigura dictatura prin inteligenta de grup profesionalizata, a securitatii.

Situatia dupa 1989

Statistici relevante

Dupa 1989, pastrandu-se in continuare atitudinea de desconsiderare a breslei profesorilor, o parte importanta din cadrele didactice de cea mai buna valoare au parasit sistemul, fie prin emigrare, fie prin migrare in domenii mai atractive, inclusiv in sectorul privat in curs de formare. In consecinta, **capacitatea sistemului universitar s-a redus drastic.**

In aceste conditii, sistemul universitar, in mod logic, ar fi trebuit sa se reduca. Ce s-a intamplat insa se vede din urmatoarele date statistice:

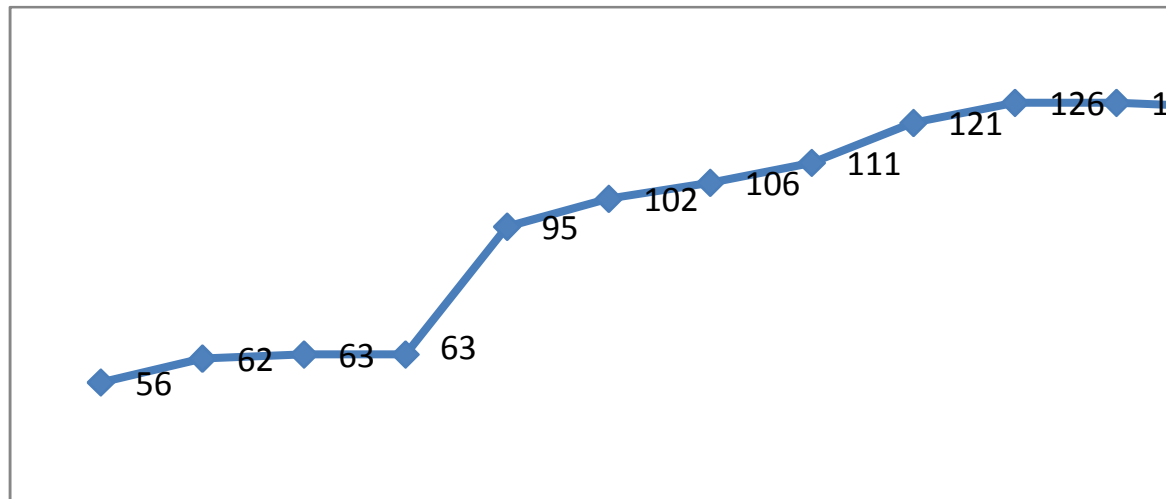

Figura 3. Dinamica numarului de institutii de invatamant superior intre 1991-92 si 2005-06.

(Dupa anuarele statistice.)

Privind figura 3, care prezinta dinamica numarului de institutii de invatamant superior in Romania, ajungem usor la o concluzia de bun simt exprimata in undeva in presa: „Franta are de trei ori mai multi locuitori decat Romania si mai putine universitati.” Scaderea numarului de institutii de invatamant superior, incepand din 2002-2003, nu trebuie sa ne insele pentru ca numarul de facultati si, mai ales, de studenti au continuat sa creasca (vezi figurile 4 si 5).

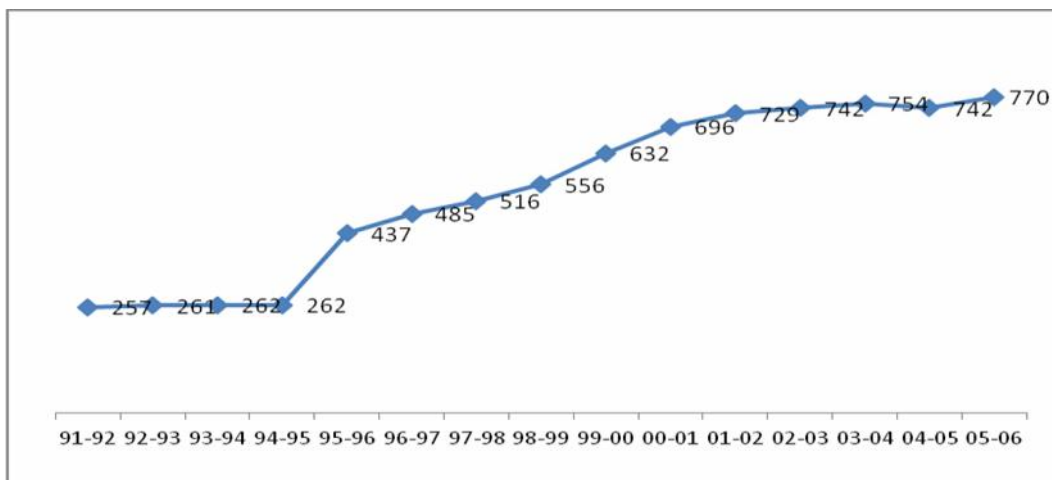

Figura 4. Dinamica numarului de facultati intre 1991-92 si 2005-06. (Dupa anuarele statistice.)

Numarul de studenti (vezi figura 5) a continuat sa **creasca pana la absurd**, dupa cum recunostea in 2005, chiar ministrul invatamantului in functie la acea data, Mircea Miclea: «Invatamantul superior este in colaps, deoarece oferta locurilor este mai mare decat numarul potentialilor candidati».

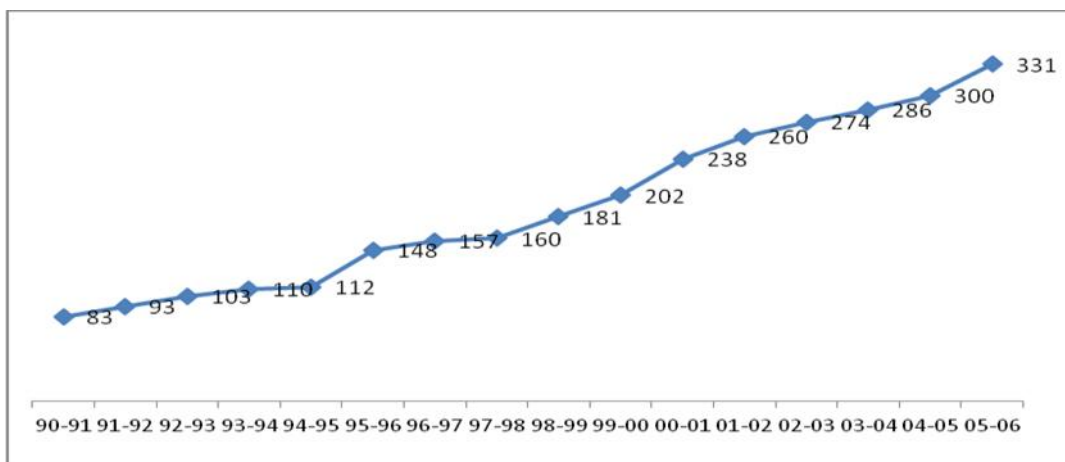

Figura 5. Cresterea de 4 ori a numarului de studenti la 10.000 locuitori, intre 1990-91 si 2005-06.

(Date calculate pe baza anuarelor statistice.)

La asemenea crestere a numarului de studenti, plecand de la un deficit major de cadre didactice, a trebuit sa apara si o crestere a numarului de cadre didactice. Despre provenienta si calitatea acestora vom discuta mai jos la capitolul "Promovarea in invatamantul superior". Aici vom observa doar cum a evoluat unul din cei mai importanti indicatori de calitate a invatamantului superior si anume numarul de studenti la un cadru didactic (vezi figura 6).

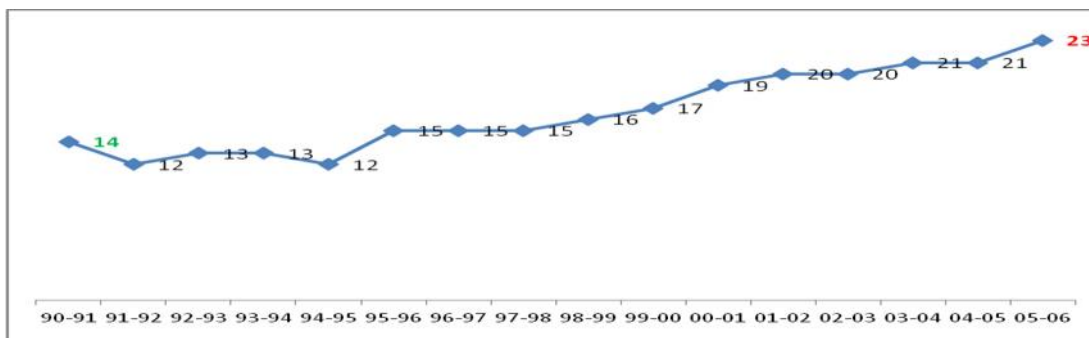

Figura 6. Cresterea cu 64% a numarului de studenti la un cadru didactic, intre 1990-91 si 2005-06.
(Date calculate pe baza anuarelor statistice.)

Se observa ca, de la raportul de 14 studenti la un cadru didactic in 90-91, raport comparabil cu valorile din universitati *adev rate* si de prestigiu (11 la Cambridge, 13 la Oxford in 05-06), s-a ajuns la 23 in 05-06. Adica acest indicator arata aproape o injumatatire a calitatii, ceea ce ar fi fost suportabil. Numai ca lucrurile sunt cu mult mai grave. Sa luam in considerare si indicatorul "costul unitar net per student". Pentru a avea termeni de comparatie, mentionam ca in Grecia - tara a UE care acorda cele mai mici fonduri invatamantului - se aloca anual per student **4.731\$**. Ar trebui nici sa nu mai amintim ca in Elvetia si SUA se aloca peste 20.000\$, iar media in tarile OECD este de 10.655\$ (date la nivelul anului 2006). In Romania se aloca in 90-91, suma de **696\$** per student, iar in 99-00, de peste doua ori mai putin, mai precis, 307\$ (vezi figura 7). Orice comentariu cu privire la ordinul de marime al sumelor alocate este de prisos.

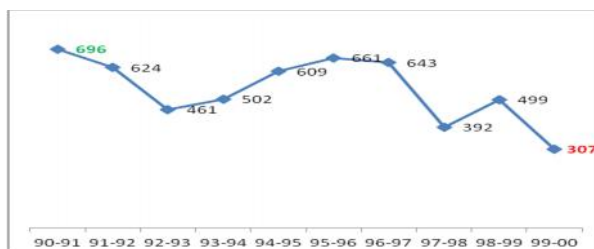

Figura 7. Scaderea de peste doua ori a costului unitar net alocat unui student echivalent (\$ / student echivalent - la cursul mediu anual), intre 90-91 si 99-00 ⁵.

De cea mai mare gravitate este tendinta de scadere a sumei deja ridicol de mici (696\$ in 90-91) catre o suma cvasinula (307\$ in 99-00).

Un alt indicator al calitatii invatamantului superior este "numarul de studenti straini" (figura 8). Si acest indicator exprima clar o scadere a calitatii, o provincializare respingatoare a

⁵ dupa tabelul 2.2 din Miroiu A., Dinca G. [editori] *Politica financiară de baza a invatamantului superior*. CENPO, Ars Docendi, Bucuresti, 2000.

invatamantului nostru superior, tocmai in momentul deschiderii por ilor care UE si lume in general.

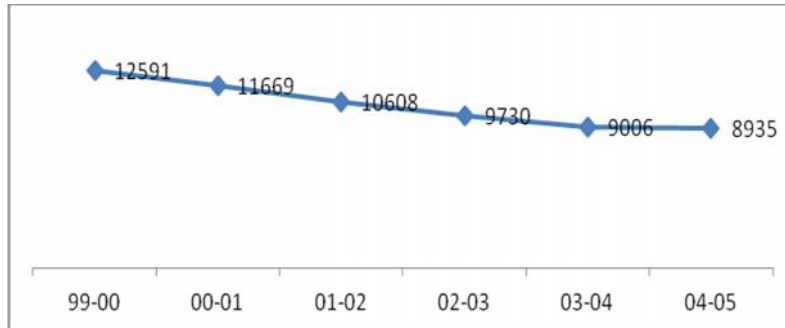

Figura 8. Scaderea continua a numarului de studenti straini intre 1999-00 si 2004-05.
(Anuarul statistic 2005, p.326)

Situatia absolven ilor, in ultimii ani

Sa presunem insa - pentru moment - prin absurd ca, in pofida a ceea ce spun acesti indicatori, sistemul de invatamant superior a facut totusi lucruri bune, cel putin, pe plan intern. De exemplu, in spiritul modelului din figura 1, sa facem ipoteza ca sistemul a livrat pietei, marfa de calitate sau, cel putin, marfa necesara.

Din nefericire, ipoteza livrarii de marfa de calitate catre piata se respinge cu inalt grad de certitudine daca trecem in revista doar cateva titluri de articole din presa legate de calitatea absolventilor facultatilor de drept, respectiv al facultatilor care pregatesc profesori:

- Pentru absolventii facultatilor de drept:

1. "Un singur admis la concursul de magistratura din 873 de candidati pe cca 700 de locuri". (Cotidianul, Narcis Iordache, 24 mar 2005)
2. "Situatie dezastruoasa la exemenle pentru admiterea in Magistratura. Pentru a doua oara la concursul organizat de Institutul National al Magistraturii, se intampla ca doar un singur candidat sa fie admis". (<http://www.protv.ro/>, 17-iun-2007)
3. „Examenului de definitivat pentru intrarea in Baroul Bucuresti a inregistrat cel mai slab rezultat din toate timpurile. Potrivit portalului de stiri juridice [Juridice.ro](http://www.juridice.ro), doar 49% dintre participanti au trecut examenul. [HotNews.ro](http://www.hotnews.ro). " (George Florea, 09 iun 2007)

- Pentru absolventii facultatilor care pregatesc profesori:

1. "Peste 40% din candidatii la titularizare au picat cu note sub patru." (<http://www.online.ro/timpolis/856/>)
2. "Jumatate dintre profesori, corigenti la titularizare." (www.cotidianul.ro - Marti, 26 Iulie 2005)
3. "7.000 de profesori «corijenti» vor ramane la catedra." (25 Iulie 2006 Evenimentul Zilei)

Si ipoteza livrarii catre piata de "marfa" necesara, fara a lua in considerare si calitatea, este respinsa la fel de dramatic. Iata cateva titluri referitoare la absolventii facultatilor de medicina:

1. "Inflatie de medici someri in Romania". "Peste 5000 de absolventi (dintre cei 8500 care au candidat) au fost lasati pe dinafara de numarul extrem de mic de locuri disponibile" si anual, cele peste 20 de facultati de medicina din tara scot peste 2500 de absolventi pe an. (Cotidianul, Bogdan Perdivara, 03 aug 2004)
2. "Municipiul Targu Mures are de doua ori mai multi dentisti decat media europeana." (*Rompres* 14 Februarie 2007)
3. "Romania ocupa primul loc in Europa la numarul de absolventi de medicina dentara, a afirmat Rodica Aldica, vicepresedinte al Colegiului Medicilor Dentisti din Romania." Luni 13 Februarie 2006. (<http://www.romanalibera.ro/societate/utile/romania-are-cei-mai-multi-absolventi-de-medicina-dentara--32613>)

In mod evident, este vorba de o productie de medici pe stoc.

Exemplele pot continua din abundenta. Cea mai simpla si naturala explicatie a acestui dezastru este lipsa buclilor de reactie. Nicio universitate si nici ministerul educatiei nu au urmarit sistematic soarta pe piata a produsului lor si nici ce se intampla in interior, in lumea studentilor pentru a afla mai repede ce defecte are procesul. S-au comportat ca niste fabrici, respectiv o industrie, care produc fara sa le intereseze daca produsele lor sunt cerute de piata si care este calitatea acestora. Nimeni nu a observat sau nu a fost interesat sa vada ca in locul pietei artificiale, planificate socialist, a inceput sa se formeze o piata libera care trebuie urmarita in mod continuu si cu profesionalism. Institutiile statului (ministerul si universitatile de stat) s-au dovedit incompetente si iresponsabile. Acum, cu o enorma intarziere, a aparut si un semn bun, dar din partea societatii civile care, prin presa si unele organizatii neguvernamentale au constituit aceasta *bucla esențială de feedback*, ce-i drept nu sub o forma sistematica, organizata, ci ca semnale de alarma date in presa, dupa regulile acesteia. Presa vizeaza adeseori senzationalul, iar invatamantul superior abunda de absurditati ori abuzuri flagrante. Universitatile inasa, nu par a da semne ca-si pun serios problema urmaririi absolventilor, a produsului muncii lor.

Starea actuala a studenților

Bucla de reactie scurta, semestriala, din partea studentilor a fost tratata, de regula, fie cu indiferenta, fie pe sistemul "radio sant". De foarte curand, a inceput sa fie considerata institutional dar intr-o forma netransparenta, suspectabila de manipulari clientelare: opiniile studentilor despre fiecare cadru didactic sunt date in scris, fara semnatura, la sfarsitul cursului; sunt centralizate de seful ierarhic si rezultatele sunt accesibile numai acestuia si cadrului didactic respectiv doar prin sef. Asa spune metodologia.

Practic, nu exista niciun feedback transparent. Nimeni, inafara de sef, nu stie ca parere au studentii despre fiecare cadru didactic in parte. Astfel, studentii nu pot verifica daca la cadrele didactice a ajuns parerea lor adevarata sau parerea sefului sustinuta, chipurile, prin "opinia studentilor". Este o forma de manipulare care deturneaza principiul sanatos de exprimare a

opinieii studentilor ca parteneri ai procesului de invatamant cu drepturi de consumator, catre o forma de intarire a puterii "baronilor locali". Este de presupus ca acele cadre care nu fac parte din clientela, vor primi atentionare si calificative slabe din partea sefului, pentru ca - vezi Doamne - studentii ar fi fost nemultumiti, desi situatia ar putea fi tocmai inversa. In schimb, cei din clientela ar putea fi avertizati sa-si corecteze aspectele semnalate de studenti, dar ar fi evaluati de sef ca si cand studentii i-ar fi considerat fara nicio pata. Trebuie sa se conceapa o formula transparenta, in care atat studentii cat si cadrele didactice evaluate sa poata controla veridicitatea datelor. Altfel, simpla suspiciune va distruge acest element vital de control. Suspiciunea este justificata, intrucat prea multe persoane au ascensionat prin plagiat si deci, pentru conservarea puterii vor apela la alte manevre necinstite. In plus, in practica au aparut deformari care transforma acest mecanism de feedback, rau gandit, intr-un instrument de scadere si mai mare a calitatii pregatirii. Unii profesori, care se simt "tari pe pozitie" incalca grosolan spiritul acestui mecanism de feedback si, la examen, o data cu subiectele de examen dau studentilor si chestionarul de evaluare a cursului avand grija ca subiectele sa fie cat mai usoare pentru a "cumpara" studentii. Multi studenti, spre cinstea lor, nu "inghit momeala".

Starea fizica si psihica alterate

In ultimii 4-5 ani am observat o scadere accelerata a performantelor studentilor mei din anii mici. Performantele se refera atat la nivelul cunostiintelor lor din liceu si semestrele precedente, cat si la nivelul capacitatii de a se mobiliza pentru invatatura. Capacitatea de mobilizare s-a redus din mai multe cauze. O cauza este raspandirea in masa a unei slabe motivatii: din ce in ce mai multi fac facultatea doar pentru o obtine o diploma si atat. Alta cauza ar putea fi un *fond biologic alterat* de „minunatele conditii” oferite de regimul Ceausescu in anii cand s-au nascut si au parcurs procesul de crestere-dezvoltare. Aceste generatii au venit pe lume in anii cumplitei infometari din finalul dictaturii. (Sa nu uitam si faptul ca in universitati ajung acum aproape toti absolventii de liceu, ceea ce poate explica procentul mare de studenti cu aceasta nenorocire, de care nu sunt in niciun chip vinovati.) In fine, cauza cea mai grava si certa este educatia pe care au primit-o pana la intrarea in facultate si chiar in facultate. Au „beneficiat” de multi profesori slabi care i-au lasat sau chiar i-au incurajat sa copieze, sa „arda gazul”, sa se „distreze” in timpul sau in locul orelor etc. Parintii - din cauza „capitalismului salbatic” practicat pana acum - au fost foarte putin prezenti in viata lor, fiind ocupati sa munceasca doua sau mai multe „joburi”, fie pentru supravietuire, fie pentru inavutire. Multi parinti au plecat peste hotare si le trimit bani mai multi decat parintii ramasi in tara, dar educatia a ajuns in seama rudelor sau a strazii. In ultimele 3 promotii la o universitate de stat, candva de mare valoare, am detectat un

procent de 12% studenți care au sau sunt suspecti de deficit de atenție cu sau fără hiperactivitate (celebrul ADHD⁶ sau ADD). Practic, nu se pot concentra mai mult de cca. un sfert de ora.

O altă problemă care amenință sănătatea fizică și psihică a tineretului, inclusiv cel universitar, este problema fumatului. Nu am întâlnit cercetări serioase în acest sens, dar observația de zi cu zi indică un număr important de fumători printre studenți și un număr și mai mare de fumători pasivi, în special în camine. Este o problemă gravă de sănătate a tineretului, nu numai fizică, ci și psihică: fumatul creează dependență și se difuzează prin spirit de imitație și „de gasca”, respectiv prin trecerea de la fumător pasiv la fumător activ. Este o poartă larg deschisă către consumul de alte droguri⁷. Toate acestea, cuplate cu educația extrem de deficitară, fac din tineret o categorie cu mari șanse de degenerare. Cuplând aceste observații cu faptul că populația României este în declin demografic de 17 ani și deci, ponderea tineretului - forța de muncă a viitorului - este din ce în ce mai mică, înseamnă că în viitorul mediu și mai îndepărtat, întreaga națiune va avea mari probleme de asigurare a existenței, chiar dacă se prevede o imigrare masivă⁸.

În anii 90, un cadru didactic universitar daruit trebuia să aibă grija să pastreze stacheta pentru toți studenții cât mai sus și să acorde o atenție deosebită varfurilor care s-au dovedit varfuri chiar și pe piața educațională din vest. Acum însă, același cadru didactic trebuie să găsească soluții miraculoase de „lejerizare” a materiei, minimizând pierderea esențialului și să se concentreze cu mijloace pedagogice, didactice și chiar psihoneurologice ultramoderne asupra copiilor ajunși, fără vina lor, în cealaltă extremă.

Aceste observații nu sunt rezultatul unui studiu populațional ori printr-un esantion alcătuit după toate regulile statistice **corect aplicate**. Sunt observații personale confirmate însă de mulți colegi. Ele trebuie să constituie urgent un punct de pornire pentru o verificare științifică a unor ipoteze care, dacă se vor confirma și nu se vor lua măsurile adecvate, vom avea întreaga răspundere a distrugerii viitorului copiilor noștri și al nostru deopotrivă.

Starea morală a studențimii este afectată profund de un amestec de comportamente nocive, proprii acestor generații - ca forma de adaptare paguboasă la raul pe care l-a oferit societatea

⁶ Psihiatrii estimează la 8% procentul de copii cu probleme de concentrare, procentul fiind în creștere. (Al VII-lea Congres al Societății Naționale de Neurologie și Psihiatrie a Copilului și Adolescentului din România. 24 septembrie 2007. <http://www.antena3.ro/actualitate/8-dintre-copii-au-probleme-de-concentrare-39483.html>)

⁷ "Agenția Națională Antidrog confirmă, numai în Capitală, peste 24.000 de consumatori de droguri." (24 septembrie 2007. <http://www.antena3.ro/actualitate/24-000-de-consumatori-de-droguri-in-bucuresti-39488.html>)

⁸ Institutul European prevedea, în 2004, că după aderarea la UE, România va deveni atât exportator cât și importator de forță de muncă. Imigranții vor avea însă un nivel de educație, o pregătire profesională și un potențial creativ mai redus decât autohtonii. (Adevărul, 30 iulie 2004). Dimpotrivă, mulți emigranți fac parte din elitele profesionale și tineret.

noastra in acesti ani - si preluari de „rele” ale generatiilor noastre: „*studentie pentru protectie sociala*”, „*studentul afacerist*”, „*studentii baieti destepti*” si „*organizatii studentesti dupa modelul organizatiei comuniste*”

Studentie pentru protectie sociala

Acest fenomen imbraca cel putin doua forme: (1) student care s-a inscris la facultate de stat sau la master (fara taxa) pentru facilitati - bursa, gratuitati sau reduceri, camin, statut, evitarea somajului etc. - si (2) persoana angajata care, pentru ca facultatea are exigente minime, face si o facultate in acelasi timp, pentru ca „nu-i asa, e bine sa aiba si o diploma”. Cei din prima categorie fac prezenta fizica daca li se cere, dar motivatia este insuficienta pentru a si invata. Reprezinta o forma de somaj mascat si vor deveni absolventi cu diploma someri sau nu, dar fara competente. A doua categorie apeleaza la clementa profesorilor, in privinta prezentei si chiar a pregatirii. Reprezinta o forta de munca, provizoriu fara studii superioare care, dupa obtinerea diplomei, vor avea o pregatire slaba pentru ca grija principala a fost asigurarea existentei, nu invatatura.

Fenomenul a fost observat si de fostul ministru, Mihail Hardau, care spunea ca „invatamantul romanesc nu trebuie sa mai fie o extensie a asistentei sociale”.

Studentul afacerist

A aparut si clasa studentilor care, observand ca exigentele sunt foarte reduse, se angajeaza, nu pentru ca nu ar avea din ce sa isi asigure existinta, ci pentru ca „nu-i rau sa stranga si ei ceva banuti pentru distractii, placeri etc.” Formula aleasa de acestia, in conditiile date, nu este de blamat. Este o forma de adaptare a noilor generatii la context. Este grava insa atitudinea unor studenti din aceasta categorie, care considera ca daca „lucreaza” trebuie sa fie tratati mai indulgent. Din nefericire, frica de a-i pierde ca studenti (indusa de finantarea globala) determina multe cadre didactice sa le acorde indulgenta ceruta. Evident, si acesti studenti, la absolvire vor avea o pregatire mai slaba, atat pentru ca nu au fost centrati prioritar pe invatatura, ci pe afacere, cat si pentru ca au fost tratati cu mai multa indulgenta decat indulgenta, deja exagerata, cu care sunt tratati toti studentii.

Studentii „baieti destepti”

„Baietii destepti” fac doua facultati ori mastere in acelasi timp. In anii 90 faceau acest lucru persoane foarte bine inzestrate, inclusiv cu bun simt. De regula, nu se stia la o facultate ca urmeaza, in acelasi timp si o alta facultate. Acesti studenti deosebiti, faceu eforturile necesare pentru a fi chiar printre primii clasati la fiecare dintre facultati. Deabia cand catre finalul

studiilor se afla de efortul lor, cu totul remarcabil, care era facut pentru de a-si dubla sansele pe o piata a muncii putin predictibila la acea data.

In ultimii ani, desi piata a inceput sa fie mai predictibila, numarul celor care fac doua facultati sau mastere in acelsi timp a crescut, din doua motive: (1) mai toate facultatile au ajuns sa aiba exigente din ce in ce mai reduse si (2) a aparut categoria „baietilor destepti” in randul studentilor. Un „baiat destept” se inscrie la doua facultati si are grija sa atraga atentia profesorilor din ambele parti, inca de la inceput. Apoi, incepe sa lipseasca la ambele facultati sub pretext ca are ore in cealalta parte. Practic, face efort mult mai mic decat cei care „n-au scuza ca sunt ocupati si la o alta facultate” dar, in final, se alege cu doua diplome. Marea masa a profesorilor ii „inteleg” pentru ca nu vor sa fie acuzati de conducere, mai mult pe tacite, ca au „gonit” un student si ca, astfel, pericliteaza finantarea. „Baietii destepti” sunt viitorii absolventi cu cele mai multe diplome dar si cu cea mai slaba pregatire. Ei urmeaza exemplul profesorilor lor de succes care au un CV plin de atestate si titluri dar nu si de competente. Multi din acesti baietii destepti se vor incadra ca profesori de liceu sau gimnaziu caci, acolo avand dreptul sa tina ore din mai multe materii, vor avea cea mai mare stabilitate. Fiind insa cei mai incompetenti vor amplifica gradul de distrugere a generatiilor viitoare.

Fenomenul „organizatii studentesti dupa modelul organizatiei ceausiste”

In presa sau prin observatie si testare personale, nu am intalnit nicio organizatie studenteasca care sa opereze altfel decat dupa modelul organizatiei ceausiste. Adica, organizatia studenteasca (1) simuleaza doar, participarea la conducerea universitara, fiind insa manipulata de conducatorii reali, (2) conducatorii ei se multumesc cu avantajele repartizarii in camine, distribuirii biletelor de odihna mai ieftine etc. (inclusiv cu aspecte tipice coruptiei, dupa modele observate in jur).

Nu va trece mult timp insa pana cand se va atinge numarul critic de studenti care vor realiza ca, in societatea capitalista in care am ajuns, dominant este **interesul**. In consecinta, fiecare trebuie mai intai sa-si determine cat mai corect interesul si apoi sa gaseasca forma cea mai eficace de a-l atinge. Vor realiza ca o organizare autentic independenta le va da o mare forta pentru a obtine un invatamant superior care sa-i faca **competitivi pe piata interna si chiar cea europeana**. Acest interes este in primul rand al lor. Pentru succesul actiunii va trebui sa-si identifice corect adevaratii aliati si, bine inteles, dusmanii. Intr-o societate in drum spre democratie, exista posibilitati nelimitate de organizare independenta. Modelul german de ultima ora (sept. 07) ar trebui sa ne dea de gandit, inclusiv cu privire la nivelul invatamantului intr-o tara de varf a UE. In Freiburg, noua elevi de 18 ani si-au deschis propria scoala, au angajat

profesori si si-au construit propriul curriculum. Parintii i-au finantat cu o parte din bani, au apelat la sponsori si la credite bancare⁹.

Sistemul de valori

Punctul cheie al acestei situatii este reprezentat de sistemul de valori, respectiv motivatia pe care se centreaza cea mai mare parte a tineretului. Unul dintre marii mei profesori observa ca, daca generatia mea de studenti era venita la facultate ca sa studieze, actualele generatii au cu totul alte preocupari. Evident, cu exceptiile de rigoare. Aceeasi concluzie rezulta si din studii sociologice¹⁰.

Nu demult, spuneam ca notiunea de student nu mai exista, caci „student” inseamna cel ce studiaza. Exista insa, pana la licenta, „audienti cu sindrom transauricular” (ce intra pe o ureche iese pe cealalta), la master, „absenti”, caci la multe mastere prezenta lasa de dorit, multi din cei inscrisi fiind angajati, iar la doctorat ar trebui sa vorbim despre „delicventi” pentru ca exista doctorate cumparate si multe sunt plagiate. Gluma este de o mare tristete, iar cele trei categorii sunt in primul rand victime ale sistemului. Cum sa fii student cand nu ai dupa ce studia? Dotarea celor mai multe biblioteci universitare este sub limita imaginabilului (manuale din mijlocul secolului trecut, iar cele recente sunt in numar redus caci provin din donatiile unor profesori de vocatie - caci universitatea de stat X „nu are fonduri”). Acesul la INTERNET pentru studenti este ceva mai bun se pare, dar INTERNETUL este un „talcioac” si nu poate avea rolul educativ al unei biblioteci cu volume recente si reviste stiintifice la zi.

Centrarea studentilor catre orice alteceva decat catre studiu este rezultatul cel mai grav a 17 ani de tranzitie catre nicaieri, ca sistem de valori. Actualii studenti vin din familii care nu au timp de ei, din scoli generale si licee in care nici profesorii nu au timp de ei si intalnesc, in final, cadre didactice universitare din care, de asemenea, prea multe nu au timp de ei. Familiile nu au timp din cauza acestor „vremi” in care trebuie sa muncesti dublu sau triplu, fie pentru supravietuire, fie pentru a intra in clasa de mijloc. Profesorii din preuniversitar nu au timp, caci trebuie sa munceasca suplimentar pentru a compensa salariile de mizerie ca si cei din universitar care, in plus, pentru promovare trebuie sa se ocupe de contracte de cercetare si de publicistica, nu de studenti, conform paguboaselor criterii de promovare.

⁹ <http://web.archive.org/web/20070909072959/http://www.evz.ro/article.php?artid=321707> si alte site-uri.

¹⁰ „peste 80% dintre dascalii intervievați spun că studenții vin la facultate slab pregătiți din liceu, iar jumătate dintre profesori consideră că elevii lor sunt în mic sau în foarte mică măsură interesați să învețe” (<http://www.antena3.ro/actualitate/1-din-5-studenti-spune-ca-i-s-a-cerut-spaga-video-35653.html>)

Deci nimeni nu se mai ocupa de educatia tineretului¹¹. Mai grav, invatamantul superior ofera prea multe „modele de succes” prin frauda intelectuala sau de alt gen¹². In acelasi timp, tinerii observa ca multe dintre cadrele didactice daruite profesiei sunt marginalizate. Astfel multi tineri devin debusolati. Altii insa trec la imitarea retetei de succes si transporta raul mai departe in generatiile mai tinere. Cei mai competitivi, parasesc tara.

Ceva **instructie relativ buna** se mai face „pe ici, pe colo”. **Educatia** este insa la **cote negative**. Exista olimpici care au fost prinsi furand la magazine din vest. Copiatul este un „sport de masa” practicat la toate nivelurile, fiind ignorat, tolerat sau chiar incurajat de multe cadre didactice.

Unele semne incurajatoare

Ultimele generatii, desi mai slab pregatite, mai putin motivate si mai alterate ca sistem de valori *sunt*, in mod compensatoriu, *mai reactive, mai revendicative*. Acest lucru se intampla si in sens bun, dar si in sens rau, daca profesorul nu are prestigiul moral si capacitatea sa ii convinga ca nu au dreptate, atunci cand nu au dreptate. Este foarte important, de asemenea, sa li se dea dreptate atunci cand o au, dar, din nefericire, putine cadre didactice au inaltimea morala si profesionala sa faca acest lucru, mai cu seama ca, pentru prea multi primeaza meschinul interes personal sau de „grup de interese”.

Din ce in ce mai multi studenti observa ca majoritatea facultatilor le ofera o instruire foarte indepartata de ceea ce urmeaza sa faca in profesie si, mai ales, faptul ca in Europa facultatile te formeaza pentru piata muncii. Creste, deci, numarul studentilor care incep sa relizeze ca, mai important decat diploma, este ce stii sa faci.

Un al aspect tonic este acela ca *studentii simt ce este corect si bun pentru formarea lor*. De exemplu, daca un cadru didactic imprima o atmosfera de seriozitate si corectitudine, marea majoritate a tinerilor respecta noile reguli si iau atitudine impotriva colegilor care incearca „din inertie” sa copieze.

Inchei referirile la starea actuala a studentimii cu observatia esentiala ca *studentii nu au nicio vina* pentru tendintele negative semnalate aici. Au fost neglijati si chiar manipulati. Vina intreaga este purtata de generatiile in plina maturitate si cele pornite sau iesite la pensie iar, in cadrul acestora, raspunderea revine diferentiat, in mod proportional cu pozitia ocupata.

¹¹ inafara de strada si presa de larga circulatie. Cea din urma urmareste insa preponderent audienta sau tiraj si, deci cauta, mai de graba, senzationalul decat ceea ce ar fi educativ. Este adeseori un cultivator al proastelor modele, a ceea ce „cumpara” vulgul.

¹² "Escrocheria academica (teze de doctorat realizate prin plagiat si compilatii), sarlatania stiintifica (inmultirea tratatelor de specialitate prin plagiat, autoplariat si falsificare de date stiintifice) si mediocritatea savanta sunt dimensiunile acestui fenomen." <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2006-06-22/raul-plagiatorilor.html>

Societatea civila trebuie sa creasca presiunea pentru a impune principiul ca o functie de conducere iti aduce si responsabilitati, nu numai avantaje. Trebuie insa, in acelasi timp, ca si **studentimea** sa inceapa sa devina un partener responsabil si cu un cuvânt in destinele sistemului universitar romanesc, **de greutate proportionala cu interesul sau.**

Ipoteze explicative

Cum a fost posibila o asemenea crestere maligna a invatamantului superior, o asemenea aberatie atat de evidenta si pervizibila inca din primii pasi?

Iata cateva considerente care sper sa explice, cel putin partial, fenomenul.

Dominanta conjuncturocratiei

Dupa 1989 piramida puterii, cu sotii Ceausescu in varf, s-a spart intr-o multime de piramide mici, pentru ca atat modelul conducerii dictatoriale cat si modelul supunerii fata de un dictator au fost indelung exersate. De regula, noii mici dictatori, "s-au autorecrutat" dintre cei care au fost la locul potrivit la momentul potrivit si au in personalitate trasaturile de dictator. Altfel spus, micii dictatori sunt produsul aproape exclusiv al conjuncturii. Acest fenomen s-a produs, din nefericire, si asupra sistemului universitar, pentru ca acesta a pierdut, o data cu o parte importanta din "crema universitara" care a emigrat, si spiritul academic. Vom aduce, in acest sens, un argument de netagaduit in capitolul intitulat "Politica salarizarii". Deci, imediat dupa 1989, sistemul universitar si-a redus substantial capacitatea, iar meritocratia s-a redus in favoarea unei *conjuncturocratii*. Aceasta, sub comanda politicianilor a produs aberatiile semnalate mai sus si rezumate in comentariul de sub figura 9.

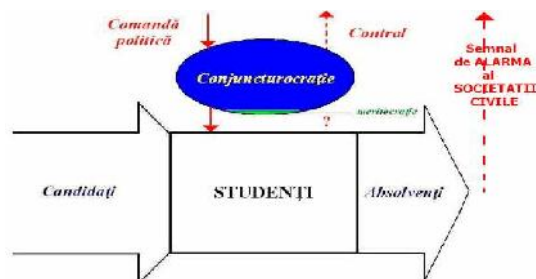

Figura 9. Situatia, ca tendinta, dupa decembrie 1989 pana in 2004: scadere drastica a meritocratiei didactice prin emigrare sau migrarea in alte domenii (-); crestere aberanta a numarului de persoane denumite studenti; lipsa selectie admitere (+); lipsa selectie pe parcurs¹³ (-); cresterea nesanatoasa a nr. persoane cu titluri didactice si functii de conducere prin conjunctura dictata politic („conjuncturocratie”) (-); lipsa retroactie din proces (?)

Rezultat: **absolvenți zero selectati, cu diploma majoritar fara acoperire in competente (---)**

¹³ Selectia este nula pe parcurs din cauza finantarii globale. Sistemul evita eliminarea studentilor neperformanti pentru a se conserva normele profesorilor. Evident, abandonul voluntar nu este figurat, fiind nesemnificativ.

"Opera" policienilor si a conjucturocratiei universitare nu ar fi fost posibila daca publicul larg n-ar fi fost "pregatit" - a se citi maipulat - de multe decenii inainte si daca societatea civila ar fi avut un cuvânt important in fata maselor.

Sa analizam mai detaliat ce s-a intamplat.

Proliferare maligna de universitati, facultati si studenti s-a desfasurat o data cu *doua procese*, care au fost potentate prin *politica salarizarii* si *politica promovarii cadrelor*. Cele doua procese au fost: *aparitia universitatilor private* si *cresterea exploziva a numarului asanumitelor "universitati electorale"*. Ambele procese au fost posibile pe baza a ceea ce am numit « apetit patologic pentru diplome universitare », apetit indelung cultivat de propaganda comunista, asa cum am aratat mai sus. La acest lucru s-a adaugat intarzierea "bine dirijata" de formare a pietei libere a muncii. Oamenii si-au spus, pe buna dreptate, "de ce sa fie somer copilul meu cand, pana se limpezesc apele, il pot da la studii superioare?". Cand au observat ca majoritatea acestor copii au ajuns someri cu diploma, era deja prea tarziu.

Aparitia universitatilor particulare

Primul proces, cronologic vorbind, a fost aparitia particularelor ca fenomen, cel putin aparent, firesc in conditiile tendintei de evolutie catre o economie de piata. S-a produs ca un amestec foarte eterogen de rau si de bine. Lozinca implicita care a atras clientii a fost "De ce sa dati bani pe meditatie si sa *riscati* sa nu intrati la facultate, cand puteti sa ne dati noua banii si sa obtineti *fara risc* diploma." In acelasi timp, primii ani au fost caracterizati de o emulatie produsa de profesori si studenti entuziasmati de noul cadru. Multi profesori erau cadre capabile profesional alungate din universitatile de stat pe criterii politice, antipatii personale sau profesionisti entuziasti. Cunosc unii absolventi ai unor asemenea universitati care acum lucreaza in cercetarea de varf mondiala. In anii urmatiori, universitatile particulare au evoluat intr-un sens sau altul, adeseori fluctuant, caci au, din principiu, handicapul dar si avantajul nongraturitatii studiilor. Din pacate, nici societatea noastra, nici universitatile nu au ajuns la o maturizare, caci nongraturitatea studiilor este cand handicap cand avantaj al institutiei sau al studentilor. Este handicap, caci baza de recrutare este mult mai restransa si, din pacate, multi studenti considera ca platesc obtinerea diplomei, nu studiile - asimilarea de competente. Este avantaj, caci incep sa apara oameni normali care realizeaza ca orice serviciu trebuie platit si, prin urmare, se mobilizeaza sa invete, ca sa nu dea banii degeaba. Aparitia particularelor a dat

semnalul imploziei pietei meditatorilor¹⁴ care, așa cum am arătat mai sus, avea un rol pozitiv în creșterea calității pregătirii.

Proliferarea "malignă" a universităților electorale

Al doilea proces, ca apariție în timp, a fost explozia de universități electorale. Vom arăta că acest proces a avut o acțiune cu mult mai nefastă decât apariția particularelor. A început, foarte probabil, pentru că s-a observat că particularele "au prins". Acesta a fost semnul că piața este avidă de universități. Acest lucru a fost speculat de mulți politicieni care, neavând ce să promită, s-au angajat să înființeze universități în cele mai bizare locuri. Electoratul, la rândul său, și-a văzut mai ușor, mai ieftin și mai rapid realizabil, "apetitul patologic pentru diploma universitară". Lui badea Gheorghe i s-a explicat că nu mai trebuie să cheltuiască cu deplasarea și găzduirea copilului la o departare mai mare de casa, iar el și-a zis că, astfel, va fi mai aproape de profesori pe care îi va putea convinge mai ușor, cu o gască sau alte "atenții", să fie mai "înțelegători cu plodul". Cu asemenea promisiuni, mulți politicieni au câștigat electoratul, motiv pentru care, în literatura internațională, aceste instituții sunt denumite "universități electorale". Un singur lucru au "uitat" să explice politicienii respectivi: din ce fonduri se va face universitatea respectivă. Ce-i drept nici lui badea Gheorghe nu i-a trecut prin cap să întrebe și nici nu a fost sfătuit de nimeni să o facă. Ar fi aflat că fondurile sunt furate de la universitățile adevărate, mai toate înființate înainte de 89. Deci, ca se poate produce o inflație de universități, de studenți, de diplome. Adică, toate acestea pot scădea ca valoare până la desființarea conceptelor respective, ceea ce s-a și întâmplat, după cum rezultă din secile dar obiectivele date statistice. Altfel spus, **politicienii, care și-au asigurat votul cu universitățile electorale, au înlocuit câteva universități adevărate și competitive mondiale cu o pușderie de "fabrici de diplome fără acoperire"**. O facultate de construcții, de medicină sau de farmacie care da aceste diplome fără acoperire produce în masă potențiali criminali. O facultate de drept, de administrație publică arunca pe piață, în acest fel, persoane incompetente¹⁵ iar facultățile care formează profesori distrug generațiile următoare.

¹⁴ A implodat piața "gri" a meditațiilor pentru admitere, dar s-a constituit o piață "neagră" a meditațiilor silite pentru promovarea disciplinelor în preuniversitar. S-a extins tipul de profesor care condiționează promovarea elevului de "cotizarea" la sistemul lui de meditații (personal sau al unui mediator recomandat de el). Se încalca o normă deontologică elementară care interzice să-ți meditezi proprii elevi: nu poți fi în același timp și antrenor (meditator) și arbitru (profesor la clasă). Este un conflict de interese care face să dispară posibilitatea verificării calității pregătirii prin nota la clasă. Un asemenea profesor este suspect că acordă notele pe bani, nu în acord cu pregătirea. Mai grav, elevii primesc de mici o lecție dură de imoralitate și corupție.

¹⁵ deci ireponsabile (Dan Manoleli, in letteris)

O analiza retroactiva a discursurilor electorale si a programelor partidelor ar individualiza vionovatii exploziei de universitati electorale. In plus, unele voci, pe buna dreptate, nuanteaza si mai mult responsabilitatile spunand, in plus, ca "universitatile care fac jocul clasei politice, se afla exact in pozitia colaborationistilor din perioada nazista". Nicolae_Hurduc, 10 mar. 2006¹⁶.

Acest al doilea proces a fost mult mai distructiv decat aparitia particularelor pentru ca (1) este vorba de risipirea bugetului de stat nu a unor fonduri particulare; (2) invatamantul de stat detine, in continuare pondere semnificativ mai mare decat cel privat; (3) s-a distrus aproape total piata meditatilor, adica s-a inlaturat un factor care producea calitate; (4) a demobilizat candidatii sa se pregateasca, oricare avand asigurat un loc sau chiar mai multe. Altfel spus, concursul "Cine este **mai capabil si mai bine pregatit**" dintre CANDIDATII la invatamantul superior a fost inlocuit cu concursul "Care atrage mai **multi** studenti, indiferent de pregatire si capacitati" dintre UNIVERSITATI. Acest lucru a produs (a) **handicaparea studentilor**, caci sunt educati pentru o societate concurentiala prin ... lipsa de concurenta, si (b) **coborarea** stachetei (deci a **calitatii**) in universitati pana aproape de nivelul 0.

Acest concurs intre universitati de a "racola" cati mai multi studenti a fost impins pana la absurd, dupa 2000, prin legea finantarii globale. Aceasta prevede finantarea universitatilor de stat, doar pe baza numarului de studenti. Calitatea produsului universitatii respective, absolventul, nu are nicio importanta. De aici si goana "nebuna" dupa studenti, indiferent de calitatea acestora. In plus, s-a introdus si posibilitatea ca universitatile de stat sa primeasca si studenti cu taxa, peste cei finantati de la buget. Astfel, universitatile de stat dau atat mesajul clar ca statul nu le acorda prioritatea financiara cuvenita cat si semnalul limpede ca prioritatea lor este castigul material. Iata o proba dura a disparitiei spiritului academic.

Cel mai grav lucru este insa faptul ca aceasta degradare majora a calitatii invatamantului superior romanesc vine tocmai in momentul in care am fost acceptati in Uniunea Europeana. Astfel, universitatile noastre antrenate la concursul "care merge mai incet" intra in concurenta, pe o piata libera, cu universitati care, de sute de ani, s-au selectat prin concursul "care merge mai repede".

Politica salarizarii, corup ia universitara si formarea clasei privilegiate

Politica salarizarii, trebuie analizata in doua etape: (1) pana in 2004, din "guvernarea Nastase", si (2) incepand cu 2004.

¹⁶ <http://www.forumul-academic-roman.org/cgi-bin/yabb252/YaBB.pl?action=print:num=1139658006>

(1) Etapa salarizării unanime de mizerie

Politica salarizării până la guvernarea Nastase a potențat aceste devalorizări. Plata modestă sau chiar la limita subzistenței a determinat multe cadre didactice să accepte ore suplimentare în noile universități. Conflictul de interese a fost încurajat și ideea de "brand" a fost distrusă pentru a valida noile universități prin argumentul că în ele predau multe cadre din vechile universități. De acest lucru sunt responsabile cadrele de conducere din universități de tradiție care s-au extins la universitățile concurente, uneori chiar în conducere. Tot aceștia au fost primii care "au sarit peste cal" cu numărul de norme prestate și de funcții de conducere platite, preluate în cumul. Au evoluat astfel către inavutire, în contrast cu restul universitarilor. Se poate spune, pe bună dreptate, că partea a conjuncturocratiei a început să evolueze către o *cleptocrație*. Argumentele sunt cel puțin două: (a) este imposibil să prestezi mai mult de două, trei norme la un nivel minim de calitate, ori presa, colegii și studenții au văzut "persoane de vază" care pontau până la 8 sau chiar mai multe norme, dar orele ori nu erau ținute ori erau făcute de subalterni ori erau bataie de joc¹⁷ și (b) rezultatul conducerii universităților de către aceste persoane era de calitate din ce în ce mai slabă, ceea ce devenit demult o constatare comună.

Au început să se introducă formule de definire a conflictului de interese dar, din păcate, niciodată nu s-a definit corect conflictul de interese, pentru că definițiile au fost date în raport cu interesele celor aflați la conducere. *Conflictul de interese* apare doar atunci când un cadru didactic predă la universități care produc aceeași categorie de specialiști. Dacă însă viitorii absolvenți nu se vor concura pe piața muncii, nu este un conflict de interese și este chiar recomandabil ca specialiști, mai ales în materii interdisciplinare - care, de regulă, au alocate ore puține și sunt foarte rari - să predă la mai multe universități cu profil diferit. Poti predă atât la medicină, cât și la politehnică, căci absolvenții respectivi nu se vor concura pe piața muncii. Acest lucru este pe de o parte necesar, căci este o criză de cadre în raport cu numărul de studenți - a se vedea figura 6. Pe de altă parte, aceste cadre didactice pot constitui un valoros element de legătură între universități cu profiluri diferite, care să ofere ambelor categorii de studenți elementele atât de necesare viitoarelor cooperări în meserie. Pe măsura trecerii timpului și a deteriorării sistemului universitar, *cleptocrația* a început să se autodefinească din ce în ce mai transant. Câteva titluri de articole de ziar sunt sugestive: "Rectorul penal", "Rectorul milionar", "Rector cu leafa de 117 milioane de lei vechi, lunar", "Prorector de 2

¹⁷ „Asistăm astfel la situații paradoxale, în care profesorii care țin ore și pe scara autobuzelor sau a trenului, după ce ca le țin prost din lipsa evidenței de timp, mai sunt și de 5-6 ori mai bine plătiți decât colegii lor care desfășoară o activitate normală.” (<http://www.forumul-academic-roman.org/cgi-bin/yabb252/YaBB.pl?action=print;num=1139658006>)

miliarde de lei/an", "Salariu ilegal de 5.000 de euro pentru fostul decan", "Mogulii Universitatii", "Salarii de 1-3 miliarde lei vechi pe an (la univ de stat din Sibiu) in 2004" si multe altele.

O alta componenta definitorie a cleptocratiei este furtul intelectual, plagiatul, prin care au ascensionat mai repede pe treptele ierarhiei didactice si de aici in functii de conducere, daca nu le ocupau deja dinainte. Si aici presa este plina de cazuri de personaje de prima vizibilitate si nu numai: "«Regele plagiatorilor» se vrea judecator la CJCE" este un titlu edificator, iar din articolul "Raiul plagiatorilor"¹⁸ merita sa citam urmatorul paragraf: "Cu aproape sase luni inainte de a se integra in Uniunea Europeana, Romania a ajuns tara furtului intelectual..." " Hora postcomunista a plagiatorilor din invatamantul universitar de stat si privat cuprinde academicieni, demnitari (parlamentari, secretari de stat), rectori, decani, sefi de catedra, profesori, conferentieri, medici, teologi, conducatori de doctorate, doctoranzi, magistrati, avocati etc."

O alta forma de furt a fost "descoperita" cu intarziere de fostul ministru al educatiei, Mihail Hardau. Acesta spunea: "Sunt cadre didactice care declara in propriul dosar de promovare in functie, articole si lucrari pe care nu le-au scris." Figura 10 sintetizeaza situatia incepand cu 2004.

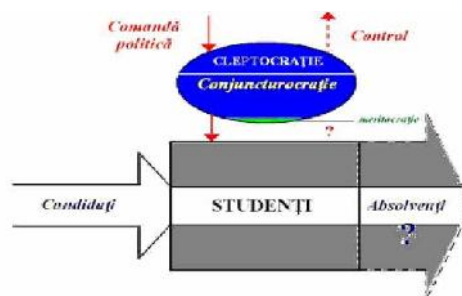

Figura 10. Situatia incepand din 2004: prabusire demografica dinainte cunoscuta: candida i sub numarul de locuri; dublare salarii exclusiv pentru varfuri, atestandu-se oficial clasa privilegiata a „profesorilor universitari”, parte din ei fiind inclusi in „cleptocratie” (---); soarta studentilor si a absolventilor doar cu certitudinea scaderii pregatirii aproape de zero. Concluzie: ipoteza unicului scop al plasarii clientelei confirmata sfidator si cu cinism.

(2) Etapa salarizarii de diferentiere a clasei privilegiate - dominanta cleptocratiei

Etapa a doua a politicii salarizarii a inceput imediat dupa singura Conferinta Nationala a Invatamantului Superior din Romania de dupa 89, tinuta in 2003. La aceasta s-a recunoscut ca « universitatile nu dispun de stimulente financiare adecvate pentru recrutarea si mentinerea

¹⁸ Ziua, 22-06-2006. <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2006-06-22/raiul-plagiatorilor.html>

tinerilor universitari », si, in consecinta, guvernul Nastase anunta dublarea salariului doar pentru cei cu gradul de ... profesor universitar, care aveau deja cele mai mari salarii fiind, probabil, "tinerii universitari" !?. O minte sanatoasa observa ca masura frizeaza schizofrenia¹⁹. Nimeni nu a reactionat la asemenea aberatie si nedreptate care are consecinte dezastruoase asupra invatamantului superior. Aceasta este o dovada de netagaduit ca **spiritul academic este "exilat"**. Un adevarat profesor universitar stie ca munca didactica este o opera colectiva in care cei cu grade mai mici executa cel mai mare volum de munca. Ori in asemenea conditii, doar el este pus la adăpost de mizeria unei remuneratii insuficiente, iar ceilalti sunt nevoiti sa munceasca mai mult de o norma ca sa-si asigure o existenta la limita. Astfel, profesorul universitar este translatat intr-o categorie privilegiata si pierde creditul moral de a le cere celorlalti sa se sacrifice pe altarul profesiei. Consecintele sunt dezastruoase: clientela baronilor locali forteza ultima limita a parvenirii - caci "se merita" (a se vedea figura 12) -procurand fondurile uriase necesare, prin "impingerea" inafara a celorlalti; universitatitile de traditie pierd cadre de valoare din gradele mici, care sunt "ajutate" sa se transfere la alte universitati; tineretul nostru de valoare perfectionat in vest "isi face de lucru" in continuare pe acolo. Se ajunge la rasturnari ale piramidei gradelor: mai multi profesori decat conferentieri, mai multi conferentieri decat lectori etc., ceea ce inseamna condamnarea la moarte a multor domenii prin izgonirea tinerilor si agonizarea accelerata prin marginalizarea sau excluderea celor care se ocupau de studenti inclusiv in locul baronilor si clientelei lor. "Semnalul" pentru acest comportament al baronilor locali a fost dat la inceputul anului 2004 cand, dupa ce "guvernul a anuntat marirea substantiala a salariilor profesorilor universitari... doua luni mai tirziu, multe universitati au fost obligate sa scada lefurile preparatorilor, asistentilor, etc., pentru a putea plati, in limitele bugetului existent, salariile profesorilor."²⁰

In prezent, dupa unele corectii ale ordonantei din 2004 a guvernului Nastase, Ordonanta Guvernamentala din 2 feb. 07 oficializeaza, in continuare, statutul de clasa privilegiata al celor cu titlul de "profesor universitar", legiferand coeficientii de salarizare minimi si maximi, functie de vechime (figura 11). Un grafic mult mai realist este in figura 12, desi discrepantele, in practica, sunt chiar mai mari pentru ca multi profesori, pe langa salariu, au acces si la indemnizatii de conducere de doctorate sau de conducere in structura universitara, contracte de

¹⁹ Din pacate, societatea noastra nu reactioneaza la asemenea aberatii deoarece, in perioada comunista, „schizofrenia” a fost atent cultivata in mase. Cine dintre cei mai in varsta nu-si aminteste de sedintele in care la analiza situatiei recunosteam un dezastru, pentru ca apoi, la capitolul proiect de masuri, sa ne luam cele mai fanteziste angajamente, in contradictie flagranta cu realitatea?

²⁰ (<http://www.ziaruldeiasi.ro/editorial/invatamintul-superior-in-colaps-ni3h83>)

cercetare "gras" platite²¹, poate si "comisioane" de la diverse firme de constructii, intretinere etc.

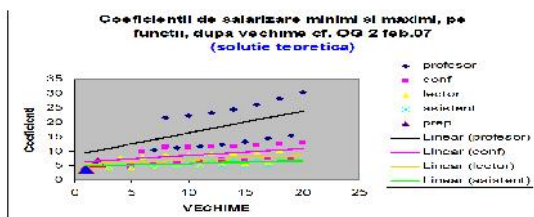

Figura 11. Coeficientii de salarizare minimi si maximi, pe functii, dupa vechime (solutie teoretica)

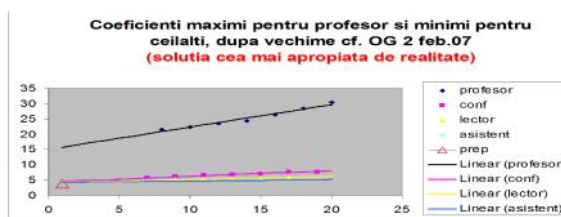

Figura 12. Coeficienti maximi pentru profesor si minimi pentru ceilalti, dupa vechime (solutie cea mai apropiata de realitate)

De fapt, toata aceasta noua politica salariala este dictata de interesele personale ale unor parlamentari. "Unii dintre „profesorii-parlamentari”.. " reusesc sa stranga din normele pe care le au la diverse facultati dublul sau chiar triplul salariului care le revine in calitate de alesi in Parlament. Campionul absolut este Adrian Nastase, caruia calitatea de profesor i-a adus, potrivit propriei estimari, circa 850 de milioane de lei vechi in ultimul an fiscal declarat²².

Desigur, de aceasta salarizare onorabila beneficiaza si profesorii universitari de valoare, care merita toata cinstea. Numarul acestora este insa sub masa critica pentru a impune spiritul academic de respect pentru cei cu grade mai mici si personalul tehnic, prin asigurarea unor castiguri decente. In schimb, prea multi din cei cu functii de conducere profita dupa modelul profesorilor-parlamentari si relizeza venituri pe care se tem sa le declare, desi Legea 115/1996 cu modificarile si completarile ulterioare ii obliga sa faca acest lucru „In baza legii, Ministerul Educatiei a pus in vedere rectorilor sa-si depuna declaratiile de avere, lucru care trebuia facut inca din 2004" (s.n), spune Ion Ciuca, director in directia de invatamint superior din cadrul Ministerului Educatiei.²³

De maxima gravitate este faptul ca organele abilitate, o data sesizate, fie nu iau masuri, fie decid in favoarea cleptocratilor. Se da in continuare semnalul de putere exersat de secole pe aceste meleaguri: "puternic este cel care poate incalca legea fara sa fie pedepsit". Altfel spus, de secole au existat doua clase: "smecherii si papagalii" dupa cum le denumea, inainte de 89, nepotul unui colonel de securitate. Puternicii sunt "smecherii", "baietii destepti" care pot eluda

²¹ "granturi preferentiale fara valoare, care asigura venituri unor profesori cu pile si relatii de douazeci de ori mai mari decit ale unui preparator sau ale unui asistent scolit prin universitati occidentale" Daniel Vighi, profesor la Universitatea de Vest din Timisoara - Cotidianul, <http://forum.portal.edu.ro/index.php?showtopic=37381>

²² http://80.86.106.144/articol_16410/grupul_profesorilor_de_lux_din_parlament_saluta_deschiderea_anului_universitar.html, 03 octombrie 2006) 5 nov. 2007

²³ (<http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1190802-universitarii-scot-averile-vedere.htm>, 7 Feb 2006)

sau incalca legea, papagalii sunt ceilalti. Cred ca explicatia istorica a acestei dihotomii este data de faptul ca natiunea noastra, a avut prea putin timp soarta in propriile maini. Majoritatea timpului, fiind sub dominatii straine, s-au selectat cozile de topor care s-au interpus intre conducatorii externi si noi. "Au facut legea" pentru noi, caci ei s-au pus, deasupra noastra, cu sprijin strain. Nu i-am ales noi si, deci, nici nu puteam sa le cerem socotela. Acest lucru s-a intamplat si foarte recent, in toata perioada comunista. Din 2007 suntem insa in spatiul democratic al UE si avem sansa de a invata democratia, dar exista si pericolul ca istoria sa se repete prin constructia noii clase de smecheri. Din fericire, a doua varianta este atent supravegheata si respinsa de UE. Dar nu e suficient. E adevarat ca, pe termen lung, noii smecheri nu au sanse, dar problema noastra nu mai este directia evolutiei, ci rapiditatea. In acest sens, cele mai mari raspunderi le au institutiile (pentru problema noastra, universitatile) si, mai ales, societatea civila.

Coruptia universitara

22% dintre studenți declară că cineva le-a cerut, cel puțin într-o situație, cadouri, bani sau servicii...13% dintre studenți au recunoscut că au dat curs acelei cereri. În același timp, 23% dintre cadrele didactice declară că studenții le-au oferit bani, cadouri sau servicii. Dintre acestea, 7% recunosc și faptul că au acceptat mita²⁴. Aceasta rezultă din sondajul Gallup 2007, comandat de Fundația Soros²⁴. Evident, aceste date nu reprezintă decât "varful aisbergului".

Plagiatul pare o formă firavă de furt: furt intelectual. În optica "sanatoasă", a celor care au scandat "Noi muncim, nu gândim!", un furt pe plan intelectual e o aiurela, caci "nu poți fura decât lucrurile pe care poți pune mână". Deci, o parte importantă din cei care au plagiat sau au lăsat nesancționat plagiatul, fac parte din "oamenii de tip nou", formați sub Ceaușescu. Mulți conduc destinele universității românești, ceea ce nu s-a putut realiza până în '89. Iată o extraordinară "razbunare a Ceaușestilor".

Pe de altă parte "în spațiul UE, furtul intelectual se pedepsește drastic, atât prin legile penale și civile (ca delict), cât și de comunitatea universitară și academică"²⁵. Intrând în UE urmează ca plagiatul să fie sancționat. Deci, menținerea în universități și chiar în poziții cheie a plagiatorilor, are o semnificație limpede mafiota: sunt persoane santajabile, care, în consecință, se comportă ca simple marionete în mână puterii oculte.

Traficul de influență este un fenomen de amploare redusă substanțial pentru că miza este foarte mică: în definitiv, oricine poate fi admis și poate absolvi o facultate, un master sau

²⁴ (<http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1052624-7-dintre-profesorii-universitari-recunosc-iau-mita.htm>)

²⁵ Ziaa, 22-06-2006 <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2006-06-22/raiul-plagiatorilor.html>

un doctorat, daca se inscrie si are ... rabdare. Desi amploarea este redusa, forta traficului de influenta este redutabila, caci daca i te opui apare o **reactie de sistem**. Acest lucru este foarte grav, mai grav decat tolerarea plagiatului. In cazul plagiatului, forurile sesizate ingroapa cazul si plagiatorul iese "victorios" pastrandu-si drepturile obtinute prin furt. In cazul sesizarii traficului de influenta la nivelul superior, se ajunge in timp la marginalizarea celui care a respectat legea oficiala, dar a incalcat "obiceiul pamantului". Semnalul transmis este clar: puteti fura individual (ca forma de "libertate" !?), dar daca nu incalcati legea dupa cum spunem noi ... Deci nu legea conduce, ci "noi". Altel spus, in cazul plagiatului in loc sa se excluda pe loc plagiatorul din sistemul academic, sau cel putin din colectivul respectiv, nu se intampla nimic sau plagiatorul este chiar promovat, in schimb, in cazul celor care demasca sistemul - plagiatul, traficul de influenta etc. - se iau masuri de marginalizare progresiva, in timp, adica planificate, intentionate. In locurile in care se vor identifica asemenea situatii, diagnosticul de "nod de coruptie" va fi cert. Pe baza aceasta, se vor descoperi multele fire acum ascunse, care au dus la degradarea sistemului de invatamant.

Promovarea in invatamantul superior

Promovarea a avut trei faze.

Faza "revolutionara"

Prima faza a fost dominata de "atmosfera revolutionara" din primii ani 90. Atunci asa-zisul "vid legislativ" a fost umplut de "decizii revolutionare". Trei miscari au caracterizat perioada: (1) alungarea cadrelor didactice considerate compromise politic in regimul Ceausescu, (2) promovarea in functiile de decizie universitara a unui numar important de "revolutionari" si (3) "vanatoarea" de cadre didactice care sa inlocuiasca "crema" pierduta prin emigrare.

(1) Au fost alungate cadrele didactice care au indeplinit diverse functii politice in regimul anterior. Nu s-a tinut cont insa ca unele au facut doar figuratie, altele chiar au ajutat colegii in diverse situatii si, mai ales, multe dintre aceste cadre erau profesional valoroase. In plus, multe cadre, care ar fi trebuit sa fie in "lista neagra", au devenit peste noapte cele mai revolutionare persoane si, din potentiali acuzati, au devenit cei mai ferventi acuzatori, unii cu buna credinta (cei democrati prin vocatie) altii dimpotriva (dictatorii refulati pana atunci). Consecintele pentru sistemul universitar au fost grave: universitatile de traditie au pierdut cadre didactice valoroase profesional iar in structurile de conducere ale acestora s-au infiltrat dictatori, viitori baroni locali.

Economia de piata care a inceput sa se instaleze in acei ani a adus insa o formula care a salvat o parte a acestor pierderi : s-au infiintat universitati private care au preluat parte din universitarii exclusi politic dar valorosi profesional.

(2) Perioada respectiva a fost dominata *explicit* de politic. Adica, functiile de conducere strategica (rector, prorector, decan, prodecan) au fost ocupate de regula de cadre didactice incadrate politic sau cu sprijin politic. Cadrele didactice au votat asemenea persoane caci, din experienta de dinainte de 89, au invatat ca doar cu sprijin politic ai putere si le-au dat puterea pentru a da sanse universitatii, respectiv, facultatii²⁶. In perioada respectiva, s-a practicat adeseori scenariul: intrare in politica, ocuparea sau nu a unei functii de conducere ministeriala data de pozitia politica, obtinerea votului pentru functia de conducere universitara, din care a urmat autopromovarea didactica. Astfel, au aparut multi profesori universitari noi, unii autopromovandu-se sarind peste treapta de conferentiar si foarte multi conferentieri autopromovandu-se profesori din functia de decan, prodecan, secretar stiintific etc.

Vor exista voci care, interesate, vor contesta aceasta prezentare, spunand ca (i) promovarile au fost facute prin concurs, (ii) concursul a fost arbitrat de o comisie si ca (iii) sau aplicat niste grile, niste criterii. Este adevarat, toate aceste lucruri s-au intamplat. Cum insa, vom explica dupa ce atragem atentia la faptul ca pasul esential in promovare este la nivelul planului de invatamant si a statutului de functiuni, ambele fiind "la discretia" conducerii. Prin urmare, degeaba indeplinesc niste criterii de promovare daca in planul de invatamant nu exista ore suficiente pentru disciplinele in care ai competenta si daca in statul de functiuni nu apare, separat sau prin transformarea propriului post, pozitia superioara pentru promovare. Cea mai buna dovada a acestei afirmatii ar putea fi o statistica a promovarilor celor care au ocupat sau ocupa pozitii de conducere. Va aparea clar "coincidenta" intre ocuparea functiei de conducere si promovarea. Aceasta statistica va fundamenta perfect termenul de "autopromovare".

Revenind la punctele (i)-(iii) de mai sus, trebuie spus ca si toate aceste proceduri sunt de fapt la mana conducerii sau "conducatorului". Iata numai o parte din variantele posibile sau intalnite in realitate. (i) Concursul se anunta pentru un numit post. Postul este definit prin planul de invatamant si statul de functiuni care sunt, asa cum am aratat mai sus "la mana" conducerii. Aceasta poate combina disciplinele in asa fel incat numai persoana vizata sa poata candida. (ii) Comisia se stabileste cu acordul asa-zisului candidat (chiar daca nu este legal

²⁶ Sa nu uitam ca in perioada respectiva univesitatile de stat primeau finantarea pe baza de solicitare "fundamentata". Era evident astfel, ca pozitia politica a conducatorilor era esentiala pentru obtinerea finantarii.

acest lucru). (iii) Grilele sau criteriile, la vremea respectiva, depindeau de domeniu si de comisie. In consecinta, calitatea profesionala si morala a membrilor comisiei inducea calitatea deciziei. La acest punct trebuie recunoscut atat faptul ca au existat comisii de valoare si tinuta academica cat si comisii care au cedat presiunii politicului atat din sfera partidelor la putere cat, mai ales, din sfera politicilor locale de "gasca".

(3) Cadrele didactice universitare care au emigrat sau au plecat sa lucreze perioade mai lungi in vest au lasat un gol ce s-a umplut cu cadre din cercetare, din invatamantul mediu, dar si din alte surse cum ar fi: fosti activisti de partid, militieni etc. Este clar ca prima categorie a adus in general calitate la nivelul unei cercetari stiintifice serioase, dar si didactic in masura vocatiei profesionale a fiecaruia. Cei din invatamantul mediu au adus o consistenta experienta pedagogica, dar celelalte categorii au adus, in cele mai multe cazuri, elemente nocive invatamantului superior. Presa prezinta cazuri penale sau cel putin imorale de indivi de acest gen. O statistica amanuntita a provenientei actualelor cadre didactice universitare ar da masura in care o profesie de har, de vocatie, cu misiunea formarii noilor generatii a fost invadata de oportunisti, afaceristi, hoti, adica exemple negative pentru tinara generatie. Cei cu potential au afost adusi de noii conducatori fie din buna intentie, fie pentru a fi utilizati in scop personal, de exemplu pentru a le "dezvolta" CV-ul, ulterior autopropulsarii in varful ierarhiei universitare.

Faza consolidarii puterii

A doua faza s-a remarcat prin consolidarea puterii noilor conducatori prin diverse formule. Acest lucru s-a realizat prin mijloace specifice profilului moral al fiecarui conducator. Din nefericire, un numar important de cazuri au dat tonul transformarii noilor conducatori in baroni locali, adevarati feudali ai domeniului respectiv. Presa abunda in prezentarea unor asemenea cazuri. Baronul local si-a "castigat" acest statut prin exploatarea unor subordonați capabili profesional, dar care s-au pretat sa-i umple retroactiv CV-ul cu lucrari in care acesta apare drept coautor sau chiar unic autor fara a face mai nimic. Unele cazuri sunt usor de vazut, pentru ca despre seful respectiv se stie ca nu are competenta in domeniul lucrarii. In plus, multe asemenea lucrari sunt opere plagiate in diverse grade pana la copiere / traducere integrala. Si acest aspect a fost surprins de presa de larga circulatie dar masurile luate de institutiile abilitate au fost de consolidare a pozitiei acestor baroni locali, fapt de maxima gravitate. Semnalul pentru intreaga societate a fost clar: noii conducatori sunt deasupra legii. Oamenii au "inghitit" aceasta ticalosie din diverse motive. Cei care au participat la asemenea "opere" nu au reactionat pentru ca s-au constituit in clientela la promovare a baronului respectiv. Ceilalti, fie au protestat in varii forme, fie au inghitit cacealmaua. Cei care au protestat au obtinut chiar efectul contrar :

pozitia plagiatorilor s-a intarit, iar ei au intrat pe lista neagra a nonpromovarii si marginalizarii. Cei care nu au protestat (cei mai multi, din pacate) au invatat ca un atac pierdut este o intarire a pozitiei adversarului. Din nefericire, nu am invatat inca regula democratica ca sansele invingerii adversarului sunt legate de o **masa critica de luptatori uniti**. « Baronii » au intuit insa bine acest lucru si au avut grija ca permanent sa bage zanzanie intre « iobagi ». Au aplicat schema multimilenara « divide et impera », in pararel avand grija sa dea vina tot pe subordonati, acuzandu-i de lipsa de « spirit de echipa ».

Pe scurt, a doua faza a consolidat in universitati un sistem mafiot: "il capo" impreuna cu clientela sa si restul lumii care, orice ar face, nu conteaza. Multe voci din interiorul sistemului sustin acest diagnostic inclusiv in presa²⁷. Extrem de ilustrative pentru sistemul mafiot de promovare sunt doua marturii. Un cadru didactic sfatuia un coleg cum sa promoveze, spunandu-i ca el, atunci cand astepta sa fie promovat, "ar fi fost in stare sa-i pupe si picioarele sefului pentru asta". Un alt cadru, de curand promovat la titlul de profesor recunostea, intr-o discutie nonformala, ca pentru a obtine promovarea "a trebuit sa-l santajeze pe sef".

In aceasta a doua faza, la promovare s-au adaugat criterii stabilite centralizat, ca dovada transanta ca academicul este reglementat de politic, contra naturii si legislatiei care afirma autonomia universitara. Criteriile impuse sunt, in mod evident, o facatura pentru a justifica post promovare baronii locali si clientela acestora si a opri accesul celorlalti la gradele didactice inalte. In primul rand, nu au nicio legatura cu cele doua bucle de reactie din proces, cu outputurile. Nu conteaza calitatea pregatirii absolventilor invatati de cadrul didactic respectiv, dovedita prin succesul acestora pe pietele muncii sau educationale adevarate, adica din vest si mai ales din SUA. Nu conteaza, de asemenea, daca studentii au fost convinsi de importanta disciplinei respective, daca considera ca au invatat ceva consistent si util de la candidatul la promovare precum si ca au fost evaluati obiectiv si corect. Nu conteaza daca au fost invatati sa nu copieze, sa nu plagieze, inclusiv prin exemplu personal. Conteaza aspecte colaterale care au legatură cu procesul formator doar in cazuri care, din nefericire, sunt rare in Romania. Este vorba de activitatea stiintifica universitara²⁸. Mai precis, esti promovat didactic, nu pe baza

²⁷ "Invatamantul superior de stat abunda in contradictii: este paradisul unor clanuri care au pus mana pe institutii si s-au imbogatit, in timp ce studentii finanteaza din buzunar examene, adeverinte, inscrieri, restante; este dominat de "dinozaurii" academici care n-au publicat in viata lor un studiu cotelat ISI, in vreme ce tinerii cu studii la Harvard sau la Sorbona sunt mentinuti ca asistenti cu 4-5 milioane salariu si norme suprainsarcate." (<http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2006-04-18/rectorul-penal.html>)

²⁸ Fostul ministru al educatiei, Mihail Hardau observa ca "majoritatea universitatilor au produs, în ultimii ani, sub cinci articole științifice la o sută de cadre didactice" (<http://forum.portal.edu.ro/index.php?showtopic=37381>), iar in Raportul Comisiei Prezidențiale se constata ca „performanțele cercetării noastre sunt extrem de slabe” și „administrarea cercetării este făcută, în mare parte, de persoane interesate în promovarea unor interese de grup, în dauna valorii științifice.” (<http://ziarulumina.ro/pentru-reforma-in-educatie-e-necesar-un-pact-national-65912.html>)

activitatii pedagogice si didactice ci pe baza unei activitati publicistice, in particular in stiinta. Clientela baronilor a fost orientata sa punteze la aceste criterii, neglijand aproape total studentii. In plus, a contribuit la cresterea listei de lucrari ale baronilor. Un studiu asupra CV-urilor baronilor locali efectuat comparativ intre momentul cand s-au autopromovat la gradul de profesor universitar si momentul in care s-au impus criteriile nationale de acces la acest grad ar pune in evidenta doua categorii de impostori: cei care acum indeplinesc criteriile dure (pentru ca au pus iobagii sa le asigure) si cei, care nici macar acum nu indeplinesc criteriile, dar le pretind celorlalti. Sigur ar exista si categoria onorabila a celor care nu pot fi denumiti baroni locali pentru ca au indeplinit criteriile actuale, inca din momentul promovarii. Acest studiu ar da o masura exacta a ceea ce este putred si a ceea ce mai este inca sanatos in componenta de conducere a sistemului universitar.

Faza "eternizarii" la putere

A treia si ultima faza a fost declansata cu ocazia restructurarii de aliniere la cerintele Bologna. Cu aceasta ocazie s-a ivit prilejul "eternizarii" puterii baronilor locali si a clientelei lor. S-a creat o criza de ore prin trecerea de la 4 la 3 ani in primul ciclu, in care baronii si clientela si-au asigurat orele si chiar promovari, iar ceilalti, in special indezirabilii, cei care au semnalat aspecte nocive - plagiatul, doctorate invalide stiintific, lucrari asa-zis stiintifice cu date inventate sau furate, promovari pe baza unor carti cu grave erori sau cu referenti fictivi, trafic de influenta - s-au trezit cu norma descompletata sau au fost supusi unor presiuni pentru a-si cauta un alt loc de munca. Nu a contat faptul ca tocmai aceste persoane au asigurat consistenta procesului instructiv-educativ sau ca disciplinele lor si modul de predare au dat absolventilor sanse reale, confirmate pe piata euroatlantica. Dimpotriva, a contat in sens negativ. Aceste persoane trebuiau inlaturate caci sunt un pericol pentru baroni si clica lor. Desigur unii cedeaza iar studentii raman cu modelele de "succes" care ii pervertesc si ii condamna la sanse nule pe piata europeana din care acum facem si noi parte. In aceeasi "logica" se inscrie si refuzul primirii drept cadre didactice sau de promovare didactica la grade superioare a absolventilor nostri de valoare care au facut mastere si doctorate in vest. Problema este adeseori semnalata si in presa.

Eternizarea la putere este pregătită și prin măsuri de închidere a accesului în clasa privilegiată. Închiderea se obține instituind criterii de promovare la varf, care nu pot fi îndeplinite, cu rare excepții, decât de către cei care sunt deja acolo. De exemplu, pentru poziția de profesor apare cerința²⁹ de a fi participat la minim 2 granturi/contracte de cercetare, având calitatea de director în ultimii 5 ani în cel puțin unul și cel puțin unul fiind internațional. Această cerință o satisfac mult mai probabil cei deja aflați în varf, căci „implicarea universitarilor români în proiecte internaționale este una inițiată de cercetători europeni aflați în căutare de parteneri. Decanii, efii de catedră, secretarii științifici sunt persoanele pe care un cercetător din afara României, fără alte contacte în țara noastră, are probabilitatea cea mai mare de a le contacta pentru demararea de eventuale proiecte comune”³⁰. Prin urmare, această cerință promovează în poziția de profesor, o conjuncturocratie nu o meritocrație, căci meritul existenței acestor proiecte este înafara țării, iar preluarea lor este asigurată pe baza funcției de conducere, mai degrabă decât prin merite științifice.

Există, desigur, și cadre universitare de valoare chiar cu titlul de profesor - personal cunoscute multe exemple - însă, din păcate, tendința dominantă este dată de ceilalți. Dovadă, situația cel puțin critică a învățământului superior, situație aproape unanim recunoscută.

Cicluri vicioase și greseli capitale

(1) *Absolvenții cei mai buni* - câți mai sunt, fie părăsesc țara - foarte mulți fără să mai revină, căci sunt respinși sau umiliți de sistem -, fie se angajează, în țară, în alte domenii decât învățământul superior, împingându-se astfel învățământul superior către o "moarte lentă", prin senectute și nonvaloare. (2) *Absolvenții buni* evita angajarea în învățământul liceal și gimnazial, care este parazit și de absolvenții mai vechi³¹. (3) În consecință, *noii candidați la facultate* vin din ce în ce mai slab pregătiți, pe lângă nemotivați din cauza lipsei de concurență. (4) *Noii studenți* sunt rezultatul selecției nule dintr-un liceu în care pregătirea e în cadere continuă și care primesc în facultate o educație negativă - vad că succesul se asigură prin fraudă sau

²⁹ în ANEXA la O.M. nr. 5098/03.10.2005. (<http://www.edu.ro/index.php/articles/4733>)

³⁰ "Sistemului universitar românesc. Opiniile cadrelor didactice și ale studenților", Fundația Soros România, 2007. (http://www.fundatia.ro/sites/default/files/36_34_Sistemul_universitar_romanesc.pdf p17)

³¹ « Numai în 2006 peste 9000 de profesori au renunțat la catedră și s-au îndreptat spre slujbe mai bine plătite. În nicio unitate de învățământ din mediul rural și în multe unități din orașe nu există personal didactic 100% calificat. În acest moment peste 30% dintre profesorii din școlile românești sunt suplinitori, iar majoritatea își schimbă anual locul de muncă, lăsând în urma lor elevi dezorientați. » - Angel Tîlvar, *Școala*, editura Senatul din 20 martie 2007. (<http://www.cdep.ro/motiuni/2007/1056.pdf>)

obedienta fata de baronii locali³² - si o instructie cvasinula si inutila in viata -cuvantul hotarator avandu-l clientii baronilor locali, nu cadrele didactice de valoare.

(5) In aceste conditii, *tendinta catre dezvoltarea activitatii stiintifice universitare* prin granturi, mastere si "doctorate profesionale"³³ *este sortita esecului* in cele mai multe cazuri. Aceasta, pentru ca efortul investit in cladiri, echipamente, consumabile etc. pentru cercetare ramane "in aer" deoarece componenta esentiala - oamenii - tinde calitativ si cantitativ catre zero. Din pacate, in multe cazuri se pluseaza in aceasta directie din considerente pur individualiste care sunt amplificate de posibilitati de castig material discrepant de mare fata de activitatea didactica. Granturile aduc foarte multi bani care provin fie din UE, ca politica a acesteia de atragere a noastra in circuitele sale, fie din surse guvernamentale (de exemplu, CNCSIS) in care baronii nostri locali beneficiaza cel putin de dambovitenele "lanturi de slabiciuni". Si aici este loc de o solida si foarte interesanta cercetare, cel putin pentru a inlatura perceptia publica foarte negativa. Prea multi candidati la proiectele finantate de CNCSIS considera ca nu sunt evaluate obiectiv. Cercetarea sociologica a Fundatiei Soros, prin institutul Gallup, ofera chiar o estimatie a procentului cu aceasta opinie.

(6) Legea finantarii globale si conditiile puse de minister pentru promovare didactica, introduse in conditiile proliferarii maligne a numarului de universitati au "potentat" scaderea calitatii in invatamantul superior si degradarea morala. Iata cum: Numarul de locuri in invatamantul superior a crescut permanent din 90 pana la depasirea necesitatilor in 2005. Simpla crestere a numarului de locuri a redus concurenta intre candidati (pana la zero si "mai jos") si s-a ajuns la selectivitate nula la admitere. Legea finantarii globale, care asigura finantarea de la buget exclusiv pe baza numarului total de studenti, a asigurat reducerea la zero a selectivitatii si in timpul studiilor universitare, caci pierderea studentilor pe parcurs a fost resimtita, in mod eronat, drept o amenintare la reducerea finantarii. Eroarea provine din faptul ca universitatile au "gandit" ca efectivul total de studenti trebuie sa se distribuie de-a lungul anilor de studiu relativ uniform, ca intr-un dreptunghi - cati intra in universitate, tot atatia

³² „Educam juna generatie in spiritul Cosa Nostra. Ii invatam ca e mai bine sa spui ce spune bossul, care oricum e deasupra legii, sa te aranjezi la rindul tau daca ti se ofera prilejul, sa zici cu aer superior si obosit ca in tara asta nu se poate face nimic si ca romanul e hot din nascare." Daniel Vighi. (<http://forum.portal.edu.ro/index.php?showtopic=37381>)

³³ Sustinem oficializarea denumirii de **doctorat profesional** acordat noii trepte de invatamant, pentru a o diferentia de vechiul doctorat, denumit de acelasi autor, **doctorat stiintific** (Mihai KORCA. „Programele de studii doctorale din perspectiva procesului Bologna". *Revista de politica stiintei si scientometrie*, CNCSIS vol. III, nr. 2, 2005, pp. 65-76 p.70 <http://uefiscdi.gov.ro/UserFiles/File/CENAPOSS/nr.%202.%202005.pdf>). Doctoratul stiintific (dinainte de 89 si ctiva ani dupa) era o confirmare a maturitatii unui om de stiinta, in timp ce doctoratul profesional (din ultimii ani) este doar o treapa de invatamant pentru un eventual debut in activitatea stiintifica. Daca tinem cont ca multe din aceste „doctorate" sunt bazate pe plagiat, date inventate sau sunt pur si simplu cumparate, vedem cum a „glisat" un titlu de valoare intr-o hotie la drumul mare. Asistam la o metastaza a „modelului Elena Ceausescu" in toata Romania.

absolva. Au refuzat ideea³⁴ de a distribui același număr total de studenți ca într-un trapez, la intrare cu o bază mai mare decât cea a dreptunghiului dar cu o ieșire mai mică pentru că, în final, trapezul să aibă aceeași arie - număr total de studenți - ca și dreptunghiul (a se compara figura 9 cu figura 1). Deci finanțarea globală, plus modul în care au aplicat-o universitățile au condus la selecție nulă în timpul studiilor. La nivelul de bază, cel al profesorului evaluator, lucrurile se produc astfel: un cadru didactic care ajunge să nu promoveze un student în final, după n examinări, este considerat de conducere o amenințare la adresa existenței universității respective și se iau măsuri împotriva sa. Dacă profesorul scade doar promovabilitatea la prima examinare, la a doua etc. dar în final îi promovează pe toți, atunci devine doar „oia neagră” a colectivului didactic. Unii colegi îl consideră un „prost” pentru că „pierde timpul” cu n reexaminări - după cum se știe neplatite -, în loc să-i promoveze pe toți din prima examinare și să se îngrijească de aspecte colaterale procesului de învățământ care i-ar aduce promovarea și / sau venituri consistente (publicare de articole, obținere de granturi, gestiune administrativă). Alți colegi îl consideră un „pericol”, un exemplu contraindicat, pe care l-ar putea urma și ei. Astfel însă, ar rata promovarea pe criteriile „paguboase” pentru studenți și societate, valabile azi. În sfârșit, selecția nulă cerută de sistem în final, se obține cu ajutorul multor cadre didactice care promovează integral studenții din prima examinare. Aceasta se obține, din păcate în multe cazuri, prin copiat. Unii profesori ignoră, alții tolerează sau chiar incurajează copiatul pentru a obține promovarea studenților cu efort minim. Profesorii care au promovat prin plagiat consideră, probabil, copiatul un simplu antrenament pentru „distinșii” lor urmași plagiatori.

(7) În ultimul an, ciclul vicios generat de finanțarea globală a intrat în faza paroxistică. Frica de a pierde din finanțare - dacă unii studenți abandonează studiile - a indus coborârea stachetei, studenții au speculat gresit viciul sistemului și au investit din ce în ce mai puțin în pregătire. Astfel a crescut numărul cadrelor didactice care încep să nu mai suporte dezinteresul sfidător al multor studenți³⁵ și „pica”, în sfârșit, la examene. Conducerile universitare intra în panică și recomandă reexaminări peste reexaminări și chiar sesiuni înafara sesiunilor. Se transmite, astfel, studenților și mai transant, semnalul că nu e cazul să învețe, căci va veni o nouă sesiune și încă una și tot așa. Nu mai contează decât răbdarea. Apar și fenomene paradoxale. Plagiatori proaspat promovați în varf, deoarece acum nu mai sunt ocupați cu propria

³⁴ pe care am propus-o în Dan MANOLELI, Alexandru ANDRASANU, Octavian CIOLPAN, Dan COGALNICEANU, Liviu DRAGOMIRESCU, Viorica GHINEA, Cornel RADU. *Sistemul european de credite transferabile în Facultățile de Biologie, Geologie și Geofizică, Geografie. Universitatea București*, © Geomedia. Proiect Tempus CME-02108 / 96, București. 1997.

³⁵ dezinteres pe care, de fapt, l-au cultivat până nu demult,

promovare, incep sa se ocupe de studenti - inclusiv avand grija sa nu copieze (ca ei). Descopera insa ca, in timpul cat i-au ignorat pe studenti, nivelul s-a prabusit.

(8) Imitarea fara discernamant a criteriilor de promovare didactica in invatamantul superior, din spatiul UE, este contraproductiva in conditiile noastre in care tineretul este practic neglijat de toti cei care ar trebui sa fie responsabili de educatia sa. O analogie cu domeniul muzical poate clarifica eroarea. Un **profesor adevarat** este un *dirijor*. **Un profesor bun doar la predare** este un *simplicu interpret solist*. Un **cercetator-descoperitor** este un *compozitor de succes*. Evident, un cercetator care n-a descoperit nimic poate fi asimilat unui posibil compozitor. Din pacate, doar atat. Fiecare categorie cere talent si educatie specifice. Poti fi dirijor, fara a fi compozitor si invers. Desigur, exista si **profesori-cercetatori**, tot asa cum exista *dirijori-compozitori*. Frecventa ambelor categorii este insa redusa. In temenii acestei analogii, eroarea care se face este *promovarea dirijorilor dupa criterii adecvate compozitorilor*. De aceea, invatamantul nostru superior, in loc sa emane „muzica” produce, mai mult, muzica prost interpretata, sunete false, combinatii disonante si, pur si simplu *zgomot*. Suntem pe cale de a **distruge tot**.

(9) In opinia noastra aliniera la cerintele Bologna a fost acceptata prematur. Iata argumentatia: Invatamantul superior si cercetarea din Romania au o structura si o traditie de peste 50 de ani, foarte diferite de cele din UE. Structura traditionala de la noi acorda cercetarii loc separat, in timp ce in statele UE cercetarea se face de secole sub umbrela universitatilor. Dupa 89, la noi s-a pastrat aceeasi organizare dar, in mod cel putin neeconomic, s-a introdus cerinta dezvoltarii in paralel a cercetarii stiintifice universitare. Daca ar fi avut prioritate interesul national, si nu cel al unor politicieni-universitari (a se vedea si „tragerea spuzei pe propria turta” din politica salarizarii), s-ar fi fuzionat cercetarea cu invatamantul superior si posturile didactice s-ar fi scos la concurs pentru toti. In acest fel insa, conform criteriilor de promovare didactica pe baza activitatii stiintifice, ar fi castigat mai mult cercetatorii, care ar fi dovedit si aptitudini didactice, decat vechile cadre didactice. Unele din universitatile de traditie, care aveau deja cercetare universitara au dezvoltat-o. Este insa greu de crezut, ca au putut sa depaseasca ceea ce fac oameni selectati si indelung specializati numai pentru cercetare si care, in plus, se ocupa doar de cercetare. E posibil sa existe exceptii, dar atunci multi asemenea profesori au neglijat studentii. Ar putea fi una din cauzele prabusirii calitatii educatiei universitare. Se ignora faptul ca activitatea de cercetarea stiintifica s-a mondializat. Investitiile de varf se fac in cateva locuri din lume. De aceea, in lume exista un numar redus de universitati de cercetare, iar celelalte sunt focalizate pe predare. Cerinta cercetarii stiintifice fiind aplicata

tuturor universitatilor din Romania, majoritatea acestora au simulat cercetarea stiintifica prin organizari de simpozioane cu asa-zise comunicari. Practic, in loc sa se asigure mai intai educatia pentru toti studentii si apoi, sa se concentreze toate eforturile de dezvoltare a cercetarii doar in cateva specializari unde avem recunoasterea internationala³⁶, am ajuns sa simulam in masa o activitate rezervata elitelor. Am spus cateva specializari si nu universitati si nici macar facultati, pentru ca (a) performanta mondiala de varf nu se poate asigura la colective mai mari decat o specializare si (b) pentru ca sa se poata asigura performanta la nivelul unei specializari, este nevoie ca infrastructura pregatitoare (primii ani din facultate pana la licenta) sa aiba excelenta in predare, mai bine zis formare, nu in cercetare. Cu toate acestea, infrastructura pregatitoare ar trebui sa aiba o parte semnificativa de cursuri optionale pentru preselectia si pregatirea pentru succes in treptele orientate catre cercetare (master, doctorat). Altfel, masterele si doctoratele nu au de unde sa adune studentii potriviti.

(10) Alinierea la cerintele Bologna s-a facut, cel mai frecvent, impotriva spiritului Bologna. Acesta stipuleaza mobilitatea studentilor si a cadrelor didactice. Mobilitatea poate avea loc daca exista planuri de invatamant asemanatoare in mare parte si are ratiune, daca restul este relativ specific unui grup de universitati. Partea specifica este de importanta fundamentala pentru ca ea este „attractorul” mobilitatii. Studentul solicita sa faca un semestru la universitatea X pentru ca vizeaza o anumita disciplina ce nu se ofera in universitatea sa si pentru ca la universitatea respectiva se preda la cel mai inalt nivel. In consecinta, universitatile de valoare si bine organizate au grija sa lucreze cu procente importante de cursuri optionale si facultative si, mai ales, sa conserve cursurile care s-au dovedit valoroase in pregatirea absolventilor cu succes in vest. La noi insa, se pare ca tocmai aceste cursuri sunt desfiintate. In schimb, sunt pastrate cu „sfintenie” cursurile celor cu functii de conducere. Acestea sunt planificate drept cursuri obligatorii plasate in norme de baza si vacante preluate tot de acestia³⁷. Astfel isi consolideaza siguranta locului de munca - chiar daca predau discipline de mult depasite sau inadecvate structurii Bologna. Adeseori obtin si castiguri suplimentare si, mai ales, scapa de pericolul concurentei celor care ar putea aduce, in fata studentilor, cursuri utile acestora. Sunt cazuri si mai grave in care sunt refuzate cursuri facultative oferite chiar gratuit. Unii conducatori universitari le resping sub pretextul ca s-au epuizat toate creditele, facandu-se ca nu stiu ca facultativele primesc credite peste numarul de credite obligatorii. Alti conducatori resping

³⁶ A nu se intelege prin *recunoastere internationala* cazul colectivelor prinse in parteneriat cu vestul - pentru ca aceasta este politica UE - si care au doar rolul de a aduna date conform protocoalelor dictate din vest, adica sunt tratate drept colective de simplii tehnicieni, mana de lucru ieftina.

³⁷ O simpla statistica ar putea evidentia fenomenul precum si vinovatii.

facultativele nenormate invocand argumentul ca planul de invatamant a fost deja aprobat, cand, de fapt, un curs facultativ nenormat este facut fara remunerare, iar consemnarea in diploma absolventului se face oricum peste numarul obligatoriu de credite. Respingerea facultativelor nenormate este deci un semn de conducere discreționara. Conceptul de curs optional este „rasuflat” in acelasi spirit „pur dambovitean”. In planul de invatamant apar, de exemplu, trei cursuri din care fiecare student ar trebui sa opteze pentru doua. Optiunea apartine insa conducerii care, practic, scoate un curs transformandu-le, astfel, pe celelalte doua in cursuri obligatorii. Se invoca lipsa de fonduri dar, mai de graba, este vorba de refuzul respectarii optiunilor studentilor si de frica de instituire a concurentei intre cadrele didactice, pe baze corecte. In consecinta, studentii nu au din ce alege si, astfel, ideea Bologna de „trasee de cariera”, este o vorba in vant.

(11) Decizia guvernului Nastase de remunerare discrepant superioara a pozitiei de profesor condamna invatamantul superior la o moarte accelerata prin imbatranire si indepartare extrema de la cerintele pietei muncii si ale UE. Iata cum. Pana la aceasta decizie, corpul universitar era relativ in „aceeasi barca”. Exista o anumita comunicare si se gaseau resurse pentru cursuri optionale, facultative si chiar angajarea unor cadre tinere. Dupa decizia Nastase, profesorii au trecut intr-o alta clasa sociala fata de restul cadrelor didactice si personalul tehnic. Trecerea nu s-a facut inasa pe baza principiului capitalist prin care ascensioneaza cel cu merite superioare in lupta pe o piata libera, ci printr-un rapt de la buget. Deci nu ar trebui sa ne mire daca va aparea o reactie sociala de tip marxist. Aceasta nu a aparut imediat dupa decizie si nici dupa pasul doi care a inceput sa produca efecte distructive de proportii. Este vorba de faptul ca remunerarea disproportionat mai mare a pozitiei de profesor a creat o „imbulzeala” de candidati la acest titlu in care deja „se calca pe picioare” in unele catedre. Atat persoane care s-au ocupat de studenti cat, mai ales, persoane s-au ocupat doar de propria soarta, indeplinesc criteriile de promovare complet neadecvate etapei in care ne aflam si, daca sunt din clientela detinatorilor de putere, reusesc sa acceda la titlul de profesor. Apar „profesori” dupa modelul „generali fara armata”, „generali facuti in timp de pace” sau chiar „generali din maiori care au omorat (in 89)”³⁸. Automat, necesarul de fonduri de salarii creste semnificativ. Pentru procurarea acestor fonduri nonclientela este impinsa sa plece, angajarea de tineret este redusa la zero iar ideea de curs optional, respectiv facultativ este suspendata. Prin urmare, raman in sistem doar „batranii” si ceva clientela obedienta, care pentru siguranta lor planifica doar cursuri obligatorii. Loc pentru

³⁸ <http://www.miscarea.net/1-eroii-revolutiei-din-decembrie.htm> 5 nov. 2007

tineri universitari, trasee individuale de cariera pentru studenti, discipline moderne utile pe piata muncii ... ZERO. Faptul ca acest mers al lucrurilor nu este intamplator, ci este dirijat de sus, rezulta si din intentia guvernului de a anula limita de pensionare in invatamantul superior. Daca aceasta masura se va materializa in noua lege a invatamantului inseamna ca, in scurt timp, invatamantul universitar de stat nu va mai avea decat profesori universitari de varsta a III-a cu salarii enorme, de data aceasta, nu fata de ceilalti - deoarece va disparea aproape complet si clientela - ci fata de ceea ce produc social. Va fi foarte probabila o explozie sociala din cauza contradictiei intre castigurile mari ale profesorilor si oferta nula sau chiar negativa catre tineret.

Ce va urma

In primul rand declinul demografic va scadea drastic sursa biologica a candidatilor la invatamantul superior cu pociute mult mai mari decat cele din figura 13. Acestea sunt calculate in raport cu generatia de 19 ani in 2007, care a furnizat majoritatea candidatilor in 2007-2008. Procentele vor fi mai mari caci nu am luat in calcul mortalitatea, emigrarea si abandonul scolar din invatamantul preuniversitar.

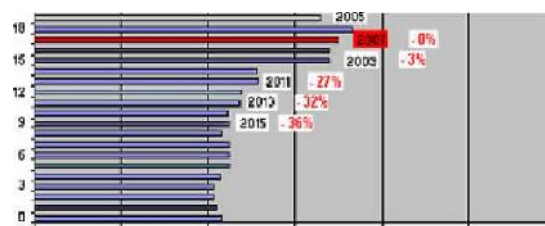

Figura 13. Seciune din POPULA IA PE VARSTE LA 11ULIE 2005 (Anuarul statistic 2006)

Procentele de scadere a candidatilor ar putea fi reduse prin imigrare - nesemnificativa deocamdata - si cresterea numarului de studenti straini dar care, conform figurii 8, are tendinta inversa. Se poate aduga un fenomen foarte recent: cei din clasa politica si administratie fara studii superioare incep sa se inscrie ca studenti³⁹. Modelul politicianilor de varf care si-au "tras" titlul de profesor, pentru onorabilitate si castig nemeritat a difuzat in jos.

In al doilea rand, o data primiti in UE, conditiile de acces la universitatile din Uniune au devenit mai accesibile. In aceasta situatie, este de prevazut ca o parte importanta din cei mai capabili si mai bine pregatiti dintre candidatii potentiali la invatamantul superior, vor alege universitati din vest. Fenomenul se va extinde si catre candidati cu performate normale, dar cu

³⁹ "La Prim aria Berisl ve ti mai mult de jum tate dintre angaja i sunt studen i, indiferent c ace tia au 20 sau 50 de ani." (<http://ziaruldevalcea.ro/2007/08/15/studenti-pe-banda-rulanta-la/>).

"Secretarul Prim riei Bozieni s-a înscris la o facultate de administratie public • acesta s-ar putea s își ia licenta odat cu... iesirea la pensie • multi dintre angajatii administratiilor se scolesc, indiferent de vârst " (<http://www.monitorulneamt.ro/stiri/?editia=20061030&pagina=1&articol=7810>).

viziune, caci bancile au inceput sa ofere credite pentru studii in strainatate. Prin urmare, *va scadea masiv atat procentul de candidati la invatamantul universitar romanesc cit si calitatea acestora*. Si acest fenomen era cat se poate de previzibil, dar clasa politica si conducerile invatamantului nostru in loc sa se pregateasca sa-l evite, parca au facut tot ce se putea sa-l accentueze. Practic s-a ajuns la situatia cinica de capitalism salbatic: daca ai bani, iti trimiti copiii in vest sa-si faca studii uninvestitare adevarate - dupa modelul multor politicieni -iar daca nu ai bani, copiii pot obtine in tara o hartie fara acoperire in competente pe piata europeana si care in practica va capata clasica eticheta peiorativa, "bon pour l'orient". Situatie este chiar mult mai grava, pentru ca absolventii nostri nu sunt pregatiti nici macar pentru piata interna. **Angajatorii stiu acest lucru si considera ca diploma de studii superioare este doar un simplu bilet de intrare la interviu fara valoare de atestare a capacitatilor si pregatirii.**

Daca am figura pe o axa orizontala gradul de performanta universitara, iar pe verticala frecventa cazurilor intr-un an inainte de 89 (si cativa ani dupa), am obtine distributia din partea de sus a figurii 14. Distributia, in unul din ultimii ani, a performantei pregatirii universitare este figurata in partea de jos a aceleasi figuri. In graficul de sus se observa o asimetrie catre dreapta a distributiei, adica o pondere mai mare a celor mai bine pregatiti, din care cei supraproperformanti apar alipiti de cei foarte buni. In graficul de jos se observa o polarizare transanta. Cei supraproperformanti au devenit si mai performanti, dar mai putini, iar celilalti au pierdut dramatic din performanta pregatirii. Se contureaza si o polarizare a subperformantilor prin cresterea profund nefireasca a numarului lor. Involueaza chiar catre patologic (ADD, ADHD, dificultati de invatare etc.)

Supraproperformantii sunt un produs al naturii (zestre genetica de exceptie) si conjuncturii (parinti adevarati si/sau profesori daruiti), nu al sistemului de invatamant. De regula, supraproperformantii emigreaza si sunt respinsi la revenire. Decaderea celorlalti, pana la patologic este insa sigur „opera” politiciii, a invatamantului nostru si a (dez)organizarii noastre sociale. Reprezentarea este doar ipotetica. Este insa intr-o trista concordanta cu observatiile.

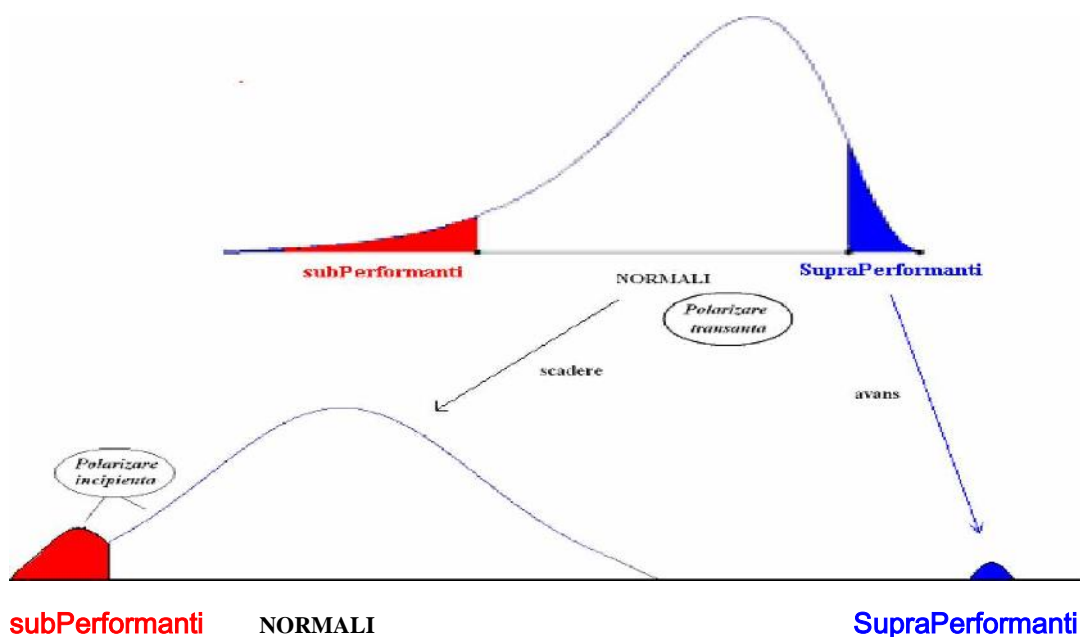

Figura 14. Decaderea performantei pregătirii universitare în perioada de tranziție.

Câteva sugestii

- Societatea civilă trebuie să se mobilizeze să lanseze ierarhizarea universităților, după modelul american, cu adevăratele de rigoare și să promoveze cele mai bune „branduri”.
- Pentru adevăratele, va fi necesar să privească în urmă, înainte de 2000, când mai erau încă condiții de departajare a valorii, nu în ultimii ani când s-a reușit nivelarea aproape a tuturor la cota cea mai joasă și profesorii autentici au fost îndepărtați de lângă studenți.
- Pentru că pe plan intern nu există o piață adevărată în acea perioadă, ca de altfel nici acum în bună măsură, universitățile, facultățile, catedrele, profesorii trebuie evaluați după procentul de absolvenți de succes pe piața liberă a muncii și educațională din vest. În cazul profesorilor trebuie consultați (1) numai absolvenții care nu sunt în conflict de interese cu profesorii respectivi. Dintre aceștia vor conta (2) doar absolvenții care recunosc contribuția profesorului respectiv la succesul lor. Criteriile 1 și 2 trebuie aplicate și asupra absolvenților angajați în țară în specialitate și unde își cer studiile superioare, dar procentul acestora va avea o pondere ceva mai redusă în evaluare. În aceste cazuri sunt necesare norme speciale pentru eliminarea conflictelor de interese, piața internă fiind încă majoritar sub „legea PCR = Pile, Cunoștințe și Relații”.

- *Evaluarea profesorilor de catre studenti* trebuie sa inceapa doar dupa o masura gandita bine si aplicata corect, de standardizare a notarii⁴⁰. Altfel, e foarte probabila alterarea majora a rezultatelor din complicitati profesor-student, care deja au aparut ca fenomen: „te evaluez superlativ ca si tu sa faci la fel.”

- Toate cadrele didactice care au compromis spiritul academic prin plagiat, exploatarea muncii subordonatilor, autopromovare din functii de conducere, manipulari suspecte de fonduri, castiguri disproportionale in functii de conducere, incalcarea legii declararii veniturilor trebuie sa treaca, in orice evaluare, la capitolul „ASA NU” ca o pata pentru colectivul respectiv. Faptele lor trebuie facute cunoscute unui public cat mai larg iar persoanele respective trebuie ajutate sa faca un pas inapoi. Ar incepe sa lucreze si la noi „inteligenta colectiva”.

- Toate cadrele didactice cu norma de baza la stat (cu sau fara functie de conducere) ar trebui sa publice anual, pe site-ul universitatii respective, veniturile obtinute de la stat (diferentiat pe norma didactica de baza, pe ore suplimentare si separat pe contracte de cercetare functie de tipul finantarii) pentru ca studentii sa poata aprecia, la evaluarea profesorilor, care isi merita venitul pentru prestatia didactica si care ii ignora pentru castiguri din cercetare.

- Orice incercare de remediere a situatiei prin organisme si proceduri de control al calitatii trebuie sa tina cont ca problema fundamentala a invatamantului superior de la noi este starea critica a tinererului universitar din punct de vedere al pregatirii din preuniversitar, al motivatiei, al capacitatii de invatare. Cea mai mare parte a invatamantului superior trebuie sa se reorganizeze in mod fundamental pentru a aduce tineretul universitar in „starea de student”. O situatie analoga, din alte motive inasa, a fost in SUA acum cca. 4 decenii. Constatand ca nu au suficienti candidati capabili pentru invatamantul superior (acolo, universitatile si-au pastrat exigenta) s-au infiintat colegii postliceale pentru re-formarea absolventilor de liceu care aspirau sa urmeze universitati. Daca controlul calitatii se va face dupa modelele din UE - unde nu s-a produs dezastrul din invatamantul nostru, desi si acolo sunt unele probleme - masura va fi o ultima lovitura data invatamantului superior. Cu alte cuvinte, daca tratam studentimea noastra de acum precum o studentime normala, o vom condamna a doua oara. Definitiv.

⁴⁰ Un exemplu de standardizare a notarii dupa modelul american, adecvat mediului romanesc actual pentru marea majoritate a disciplinelor si testat cu succes peste un deceniu, se gaseste in lucrarea romano-americana, "Liviu DRAGOMIRESCU, John Wanze DRANE. *Biostatistic pentru incepatori. Vol I. Biostatistic descriptiv*. Edi ia a 4^a revizuita si adugita. Editura CREDIS, Bucure ti, 2007", anexele 3-5 existente si pe <http://www.liviu-dragomirescu.ro/Carte/index-carte.html>

- Adevarul fundamental care este eludat mai tot timpul, din interese meschine sau incompetenta este ca: „**Misiunea definitorie a unei universitati este formarea de specialisti cu studii superioare pentru piata educationala si a muncii.**” Aprecierea valorii unei universitati, exclusiv sau prioritar, prin productia publicistica in stiinta sau arta este o **aberatie la fel de mare cum ar fi aprecierea valorii unei fabrici pentru ca produce multe brevete de inovatie dar care, pe piata, scoate mai mult produse rebutate. Sigur acea universitate va falimenta** precum fabrica respectiva. In consecinta, universitatile care doresc sa se salveze si sunt capabile sa o faca, trebuie sa-si organizeze un sistem de urmarire a absolventilor pentru a-si regla productia functie de succesul pe piata al produsului muncii lor.

- Si pentru acest aspect trebuie invatat din experienta universitatilor americane de varf. Acolo „brandul” universitatii este fundmantal pe piata muncii la angajare si cum, intr-o societate dinamica iti schimbi locul de munca de multe ori, absolventul unei asemenea universitati are tot interesul ca brandul universitatii respective sa ramana in varf. Pentru aceasta an de an universitatile invita, iar absolventii accepta sa vina la reuniunile de alumni. Acolo se produce cea mai puternica legatura intre universitate si produsul sau, inclusiv prin faptul ca absolventii vin cu contributi banesti pentru universitate. Iata un model de *ciclu virtuos* care sustine permanent calitatea. Catre acest model trebuie sa evolueze si universitatea romaneasca, caci piata a luat-o inainte, in timp ce universitatea a luat-o inapoi. **Piata reintra sigur in capitalism, universitatea s-a intors in feudalism, ca forma de conducere.**

- Unii considera ca activitatea stiintifica se evalueaza relativ usor si obiectiv, iar cea didactica este mult mai greu de apreciat. Realitatea este tocmai pe dos.

- O analiza de ultima ora⁴¹ critica aspru si documentat evaluarea oamenilor de stiinta prin numarul de articole, factorul de impact, numarul de citari etc. „De-a lungul ultimilor 20 de ani, scopul primar al unui om de stiinta a coborat de la cel de a face cercetare, la a produce lucrari si de a le publica in cele mai «bune»⁴² reviste de specialitate...Numarul de citari: lucrarea se poate dovedi eronata inducand in eroare si consumand efortul a sute de oameni de stiinta, dar «va da bine la CV» si poate aduce un loc de munca. Lucrarile cu adevarat originale au nevoie de mai mult de doi ani pentru a fi apreciate - cea mai importanta lucrare de biologie din sec. al XX-lea (Lewis, E.B. (1978). A gene complex controlling segmentation in *Drosophila*. *Nature* 276, 565-

⁴¹ Peter A. Lawrence, The Mismeasurement of Science, *Current Biology*, August 7, 2007: 17 (15), r583-r585. (http://ac.els-cdn.com/S0960982207015163/1-s2.0-S0960982207015163-main.pdf?_tid=8fe43982-d833-11e5-b014-00000aacb35f&acdnat=1456015347_7a0fc11356620aaef117e46bed221301)

⁴² revistele cotate ISI cu factor de impact cat mai mare (n.n.)

570) a fost arareori citata in primii zece ani." In sfarsit, iata si o dovada dura ca obiectivul dezvoltarii cercetarii cu studenti antrenati in asa-zisele doctorate⁴³ este o tendinta ticaloasa si in spatiul inspre care ne indreptam: "...Aceste masuri au impins oamenii de stiinta sa lucreze in grupuri mari. Este o problema de aritmetica elementara. De vreme ce liderul grupului este co-autor al tuturor lucrarilor, mai multe persoane inseamna mai multe articole [...] din ce in ce mai mult, studentilor li se spune ce sa faca, si ei pierd ocazia de a invata sa faca cercetare. [...] In mod cert, studentii nu vor avea o pregatire corespunzatoare si nu vor avea parte de bucurii pe perioada studiilor. Insa aceasta poate oferi avantaje liderului de grup, deoarece studentul nu va fi in stare sa se descurce de unul singur si nu-i va devini competitor." In sfarsit, o remarca si mai amara care ar trebui sa ne puna pe ganduri. "Lupta de a supravietui in stiinta moderna, natura deschisa si publica a competitiei si avantajele oferite celor care sunt gata sa faca pe grozavii si sa-i exploateze pe ceilalti au actionat contra celor modesti si gentili."

- Evaluarea cadrului didactic este, dimpotriva, mult mai simpla si se poate face si relativ obiectiv. Trebuie insa sa se doreasca acest lucru. Evaluarea se poate face cu minim efort daca luam in considerare ca un profesor de vocatie este "simtit" de studenti, tot asa cum un artist autentic este simtit de public. Apoi exista criteriul perfect verificabil al produsului muncii profesorului respectiv, criteriul succesului absolventilor enuntat mai sus. La acesta se pot adauga, drept probe obiective, instrumentele didactice construite si aplicate studentilor: manuale, carti de lucrari practice, demonstratii Power Point originale, programe de simulare, instrumente software dedicate testarii si invatarii asistate prin calculator etc. Editiile periodice imbunatatite sunt un semn de daruire in profesie, caci niciun sistem de evaluare prezent nu le ia in considerare. Corectitudinea notarii in ansamblu poate fi evidentiata printr-o repartitie a notelor de forma unui clopot, in cazul seriilor omogene, omogen instruite, iar corectitudinea acordarii fiecarei note poate rezulta din instrumentele pe care le foloseste pentru evaluare dar si din opinia studentilor exprimata post notare. Profesorul care face evaluare continua (lectie de lectie) asupra tuturor studentilor este daruit profesiei si ofera astfel cea mai corecta evaluare plus educarea in spiritul spatiului in care am intrat: munca sustinuta, criteriu esential de obtinere a valorii. In conditiile actuale ale dominantei plagiatorilor si ale copiatului in masa, un merit special il au profesorii care combat aceste nenorociri nationale. Prima, prin exemplu personal si evitarea colaborarilor cu cei compormisi, a doua, prin masuri de reducere a

⁴³ de fapt forma de invatamant. A se vedea nota de subsol 33.

posibilitatilor de a se copia si prin instruirea studentilor asupra a ceea ce inseamna plagiat si cum trebuie evitat.

- Asa cum am vazut in penultimul paragraf anterior, agresivitatea este reteta succesului. In mod firesc, dupa "cutremurul" din 1989, s-au impus agresivii ofensivi. In mod legitim, orice actiune (actiune) are drept consecinta o reactie. In consecinta, a venit acum vremea agresivilor defensivi. Acestia vor stabili echilibrul. Personal cred ca agresivii ofensivi intra in politica, caci fiind ofensivi lupta pentru putere. Agresivii defensivi activeaza in societatea civila care trebuie sa-si apere drepturile, devenind nu un luptator, ci un arbitru cu prestanta, larg cunoscut si recunoscut.

- Un obiectiv operational cheie pentru societatea civila ar trebui sa fie corectarea sistemului de salarizare a cadrelor didactice universitare. Punctul de pornire trebuie sa se bazeze pe observatia ca in vest cei cu gradul de profesor au venituri mari pentru ca sunt realmente producatori de progres recunoscut si recompensati material de catre beneficiari. In multe tari ale UE finantarea universitatilor de stat este mixta: atat de la buget cat si din partea firmelor private. Acestea din urma platesc drepturi de autor pentru inventiile si inovatiile universitatii respective iar o parte importanta revine, pe merit, profesorului conducator. Numai asa se justifica o remunerare mai mare pentru cei plasati in varf⁴⁴. Plata disproportionat de mare de la buget, doar pentru un titlu, face ca sistemul nostru universitar sa nu aiba nicio legatura cu progresul social. Sa fie chiar o frana. Solutia rapida de principiu este simpla: trebuie apropiate cat mai mult salariile celorlate grade didactice de cele ale profesorilor (diferente de doar cateva procente intre grade - pentru ca, oricum, gradele inalte au avantajul suplimentar al numarului mai mic de ore de contact direct - sau trebuie revenit, cel putin, la scara de salarizare dinaintea decretului Nastase). Consecintele vor fi benefice: atragerea si mentinerea tinerilor in sistemul univesitar, eliminarea "imbulzelii" la titlul de profesor, fenomen profund nociv pentru sistem si studenti si atenuarea suportului material imoral al pozitiei de "baron local".

- Studentii trebuie sa-si ceara dreptul la o educatie de calitate in spiritul Bologna, solicitand flexibilizarea planurilor de invatamant prin cursuri optionale si facultative in procente dinainte convenite cu conducerea universitare.

⁴⁴ [La noi, daca am plati conducatorii dupa rezultatul social al muncii s-ar ajunge, adesea, la penalizari.]

- Conducerile universitare ar trebui sa identifice, in mod transparent, cursurile care au produs absolventi cu succes in vest, sa le pastreze si sa le ofere ca un atractor atat pentru studenti din tara cat si din strainatate.

- O idee in favoarea studentilor, a atractivitatii universitatii respective si cadrelor didactice de valoare ar putea fi lansarea unei "piete de cursuri facultative" in care orice cadru didactic titular de predare sa poata propune cursuri facultative. Cadrele care nu au norma acoperita trebuie sa aiba prioritate si doar studentii sa fie cei care stabilesc ordinea de includere intre cele normate ori nenormate (caci exista inca cadre didactice de vocatie care ar accepta provizoriu aceasta "munca patriotica". Un facultativ nenormat ("patriotic"), solicitat intr-un an mai mult si cotate mai bine de catre studenti, fata de unul normat, trebuie sa-i ia locul in anul urmator. Un mecanism de acest tip ar inlocui exemplul negativ actual al succesului prin obedienta fata de un "baron local vesnic", indiferent ce oferi studentilor, cu exemplul selectiei prin concurenta in fata studentilor prin oferte cat mai adecvate lor. Ar fi cea mai buna pregatire a studentilor pentru viata care ii asteapta.

- Este de avut in vedere si o solutie de finantare a cursurilor nenormate din fondurile studentilor dupa modelul studentilor admisi pe locuri cu plata. Sunt studenti care sunt dispusi sa plateasca cursuri de acoperire a unor cunostiinte si deprinderi neasimilate suficient anterior (in liceu sau la cursuri anterioare) ori cursuri de marire a sanselor pe piata muncii (limbi straine, calculatoare, statistica, constructia de proiecte etc.). Ar avea de castigat si studentii si universitatea prin regia perceputa si atractivitate si cadrele didactice capabile si dispuse sa ofere.

- In locul desfiintarii limitei de pensionare a profesorilor sau a cresterii acesteia, ar trebui avuta in vedere o dezvoltare a controlului invatamantului prin societatea civila dupa model vestit. Masurarea si atestarea calitatii diverselor componente ale invatamantului trebuie facute de firme private independente (nonguvernamentale). In cadrul acestora isi vor gasi locul mai de graba pensionarii fosti profesori capabili sa presteze un serviciu cu autofinantare, decat cei care s-au antrenat doar sa primeasca salarii mari si sigure de la buget fara sa ofere si servicii competente, de calitate si in conditii concurentiale corecte.

In fine, se pot concepe sau prelua diverse mecanisme care sa fie in favoarea cresterii calitatii si diversificarii ofertei educative.

In loc de concluzii

Criza mondiala a educației

Trăim epoca globalizării, în care marile companii multinaționale fac jocurile. Conform revistei „The Economist”, acestea sunt confruntate cu două mari probleme: *colapsul loialității și nepotrivirea dintre ce produc școlile și ce au nevoie companiile*. Dar și mai gravă este *criza de talente*, care în business-ul modern înseamnă cei cu «putere a minții» atât din naștere cât și cultivată. În consecință, meritocrația globală este resursa pentru care se dă cea mai mare luptă⁴⁵.

Este evident că toate cele trei probleme depind de educație. Deci, învățământul mondial este în criză. (1) *Loialitatea* este strivită de interesul angajaților de a-și escala castigurile, după modelul angajatorilor - patern comportamental motor al capitalismului. (2) *Neconcordanța dintre produsul școlii și nevoia companiei* este organică. Compania este trasată structurată în "creiere" și "muschi" care, în plus, au și o continuare și amănunțite creșterea sarcinilor. Școala însă, este un mozaic, adeseori confuz, de orientări, tradiții, interese, inerte mai ales, iar schimbările se produc greoi și adesea neinspirat. (3) *Talentul* este o resursă limitată biostatistic - sub 2% dintr-o populație biologică poate veni cu datul ereditar pentru o performanță de excepție. Procentul scade dramatic, dacă luăm în calcul și șansele foarte mici de a ajunge la cea mai bună educație, potrivită talentului specific.

(1) Loialitatea pare a fi o trăsătură memetică⁴⁶ căci rămâne dominantă față de paternul motor al capitalismului doar în anumite culturi, cum ar fi cea japoneză. (2+3) Marile companii își dezvoltă de mult timp programe proprii de „training”, își recrutează personalul după metodologii speciale și angajează persoane cu studii superioare nu atât pentru instrucția primită în facultate, cât ca un semn de coeficient de inteligență probabil mai mare. Excepție fac absolvenții universităților de primă mână din lume care, în mod cert, sunt „talente” fiind atât rezultatul unei selecții foarte exigente cât și al unei educații de varf. Aceștia devin aproape automat „creiere”, meritocrație. Până la căderea „cortinei de fier”, în 1989, și încă câțiva ani după, România ca și alte state foste socialiste, aveau un învățământ performant și au furnizat țarilor dezvoltate, multe „talente”. În ultimii ani aceste surse au „secat”, agravând-se criza de talente și nu numai. Astăzi, învățământul din România este considerat, în Raportul Comisiei Prezidențiale, „ineficient, nerelevant, inechitabil și de slab calitate”. În același raport se atrage atenția că „menținerea actualului sistem... pune în pericol competitivitatea și prosperitatea țării”. În consecință, România care până aproape de anul 2000 era un exemplu de urmat în privința educației, a devenit astăzi un contraexemplu.

⁴⁵ "The search for talent" - The Economist, p. 11, October 7th, 2006.

⁴⁶ Memetica, respectiv genetica sunt abordări ale modelelor evoluționiste pentru transferul de informație culturală, respectiv biologică (pentru detalii vezi Wikipedia <https://ro.wikipedia.org/wiki/Memetic%C4%83>)

Posibile solutii ale crizei

Invatamantul poate fi de doua tipuri: *formativ* si *informativ*. Cel formativ, la randul sau, poate fi *formativ de profunzime*, respectiv de suprafata. Cel din urma, il putem denumi si *invatamant procedural, algoritmic*. In invatamantul procedural, studentul invata „cum” sa faca anumite lucruri, invata proceduri, algoritmi, in timp ce in cel formativ de profunzime invata, mai ales, „de ce” trebuie facut in acel fel.

Invatamantul universitar romanesc a fost pana 89 si cativa ani dupa, in cazul unor universitati de traditie, invatamant preponderent formativ de profunzime. Acesta produce absolventi cu mari capacitati de intelegere si acomodare independenta la noi locuri de munca in specialitate, dar acomodarea la un nou loc de munca nu este imediata. Aceasta este explicatia „presei” excelente avute, in vest, de unele universitati romanesti, pana aproape de 2000.

In spatiul nord-atlantic, cele mai multe universitati (colegii) practica invatamant formativ procedural⁴⁷. Este o decizie bazata pe faptul ca societatea occidentala este mult mai organizata si mai clar structurata decat spatiul nostru. Acest lucru permite universitatilor sa fie puternic bransate la piata muncii si, deci, sa dezvolte programe de invatare a procedurilor necesare pe piata in momentul respectiv. Invatamantul formativ procedural aduce avantajul acomodarii imediate la noul loc de munca, dar are dezavantajul ca schimbarea locului de munca sau chiar pastrarea mai mult timp a aceluasi loc de munca, cer noi stagii de invatare a noilor proceduri. Practic, se invata toata viata procedural.

Invatamantul nostru universitar si fiecare componenta a sa trebuie sa se autodefineasca. *In primul rand* trebuie sa spuna *pentru ce piata lucreaza*: interna sau UE. *In al doilea rand* trebuie sa stabileasca daca dezvolta invatamant formativ de profunzime sau procedural ori simplu invatamant informativ, cel putin precum erau asa-numitele „universitati populare” dinainte de 89.

Restructurarea prin cerintele Bologna trebuie sa ia in considerare ca nivelul care se incheie cu licenta urmeaza sa acopere trei misiuni: (i) o pregatire procedurala, analoga colegiilor vocationale din Anglia pentru majoritatea studentilor, (ii) o pregatire formativa fundamentala

⁴⁷ (a) Chiar in SUA, in multe universitati de cercetare stiintifica se practica preponderent un invatamant procedural. Studenti romani acceptati acolo la master si doctorat pana in 2000, i-au uimit pe profesori cu faptul ca stiu sa demnstreze un rezultat. Acolo, multi profesori la intrebarea "de ce" invoca opinia celui mai prestigios autor. (b) In Anglia, calificari "in domenii importante cum ar fi afacerile, informatica, ingineria, arta si design-ul ... industria hoteliera, catering-ul, turismul si moda" se obtin in colegii care iti dau "o calificare de sine statatoare" si te pregatesc pentru "a urma ulterior studii universitare" (British Council - Romania). Si in acest caz este vorba de invatamant procedural.

pentru partea redusa a celor care au „talentul”⁴⁸ necesar sa continue studiile cu master si doctorat profesional si (iii) o pregatire speciala recuperatorie pentru cei pe care tranzitia i-a impins catre partea inferioara a performantelor⁴⁹.

Universitatile, facultatile, sectiile trebuie sa decida care din cele trei misiuni (i-iii) pot sa le acopere si cum: toate trei, numai doua (care anume) sau doar una.

Iata si doua propuneri, ceva mai concrete, care ar putea fi de mare succes.

(a) Cei cu competente de educarea adultului si viziune ar putea dezvolta invatamant de pregatire pentru succes la universitatile din vest, bransandu-se astfel la piata educationala si a muncii din toata uniunea europeana.

(b) Unele sectii din universitati care au credit in lumea universitara din UE pot dezvolta in comun cu universitati din vest, invatamant procedural pentru joburi din UE, analog colegilor vocationale din Anglia (vezi nota 47b). Ar urma modelul catorva licee de varf care au format clase de specialitate (informatica, de exemplu) - in germana sau alte limbi de circulatie europeana - in care au introdus invatarea unor anumite proceduri cerute in vest si, in plus, nu au acceptat coborarea stachetei - ca in spatiul universitar -, cerand ministerului ca ele sa organizeze examen de admitere. ATENTIE: acesta poate fi un semn ca doar cu licee de acest tip ne vom integra in UE, iar mare parte din invatamantul nostru superior poate pierde obiectul muncii. Acest lucru se va produce cu atat mai probabil cu cat se vor abandona mai repede precedentele de invatamant formativ de profunzime, adica ceea ce se intampla acum.

Solutii pot fi foarte multe si de succes. Prezentarea lor nu isi are insa locul aici.

In rezumat

Tranzitia a inlocuit controlul societal prin inteligenta colectiva specializata a securitatii, cu inteligenta colectiva a „grupurilor de interese”. Fiind o inteligenta colectiva acestea sunt mai puternice decat cei cu strategii individuale. Aceasta inteligenta este insa primitiva si nociva social pentru ca se bazeaza pe castiguri disproportionale, ilicite sau imorale si, implicit pe santaj reciproc, nu pe profit cat mai larg. Aceste grupuri genereaza constient sau nu, ciclurile vicioase, profitand de pe urma tranzitiei mai consistent chiar decat imbogatitii de pe urma razboiului, dar produc dezastru general.

⁴⁸ Societatea civila a devansat universitatile la capitolul "talente" prin Legea nr. 17/2007 din 09/01/2007 privind educatia tinerilor supradotati, capabili de performanță înaltă, inițiată de EDUGATE - Consorțiul Român pentru Educația Copiilor și Tinerilor Supradotați și Talentați.

⁴⁹ A se corela cele trei direcții de acțiune cu cele trei categorii evidențiate în Figura 14, partea de jos.

O inteligenta colectiva nu poate fi contracarata decat de o alta inteligenta colectiva. Aceasta este inteligenta societatii civile care va castiga, cea mafiota fiind primitiva. In plus, supervizarea europeana, ca arbitraj si nu numai - Romania fiind acum parte componenta a UE - va asigura rapidizarea procesului. Este in interesul intregii UE jugularea coruptiei si reconstructia rapida a unui sistem universitar adevarat, fie prin consolidarea nucleelor universitare de calitate, fie prin deschiderea in Romania a unor sucursale de universitati adevarate din vest. Societatea civila va decide varianta, in functie de cat de repede va reusi sa asaneze mediul universitar. Daca se va misca rapid prin marginalizarea celor care au determinat decaderea actuala si antrenarea celor capabili, inclusiv din diaspora, sunt sanse mari de a reconstrui un invatamant superior competitiv si poate chiar model pentru UE. In caz contrar, situatia actuala va „evolua” catre o scadere a performantei pregatirii catre niveluri si mai reduse⁵⁰ iar superperformatii adica „talentele” vor fi si mai putine printre noi si pentru noi. Tinand cont si de tendinta prognozata⁵¹, de completare a deficitului nostru demografic cu populatie din lumea „a 3^a”⁵² inseamna ca invatamantul nostru va trebui sa se focalizeze pe partea inferioara a performatei, inclusiv cea a subperformantilor. Invatamantul superior va glisa - daca nu a si facut-o deja -, in cel mai bun caz, catre un fel de scoala postliceala. Astfel, Romania va atinge „performata” ca, o data cu revenirea sa in Europa - alaturi de tari din „lumea intai” - sa devina o tara a lumii ... „2½”.

Bucuresti, 5 noiembrie 2007

⁵⁰ Vezi Figura 14.

⁵¹ A se vedea nota **de subsol** 8.

⁵² **„Lumea a treia** este un termen politic care desemnează cu aproximație țările în curs de dezvoltare, spre deosebire de țările lumii occidentale (sau „lumea întâi”, format din țările dezvoltate, democratice și capitaliste) și de lumea a doua (țările socialiste și comuniste care gravitează în jurul (fostei) Uniunii Sovietice).” (https://ro.wikipedia.org/wiki/Lumea_a_treia)